

Människohandel

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition Ett utvidgat straffansvar för människohandel (prop. 2003/04:111). I propositionen föreslås att riksdagen skall dels godkänna ett tilläggsprotokoll rörande människohandel till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, dels anta ny lagstiftning om människohandel. Lagförslaget innebär en utvidgning av människohandelsbrottet. Genom lagförslaget uppfylls också de krav som ställs i EU:s rambeslut om bekämpande av människohandel som godkändes av riksdagen våren 2002. Utskottet behandlar dessutom ett antal motioner som väckts med anledning av propositionen och några motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2003.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner protokollet och antar regeringens lagförslag. Utskottet föreslår vidare med anledning av ett motionsyrkande att riksdagen beslutar om ett tillkännagivande av innebörd att regeringen snarast bör låta utreda hur en ny bestämmelse om människohandel bör utformas i vilken det inte uppställs ett krav på att gärningsmannen använt otillbörliga medel för att han skall kunna dömas för brottet. Övriga motionsyrkanden bör avslås. Utskottet lägger också fram ett förslag om en följdändring i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

I ärendet finns elva reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	7
Utskottets överväganden.....	9
Godkännande av FN-protokollet om människohandel.....	9
Straffansvaret för människohandel.....	11
Inledning.....	11
Otillbörliga medel.....	12
Betydelsen av samtycke.....	14
Kontroll över offer för människohandel.....	15
Särreglering av människohandel rörande barn.....	16
Lagregleringen av straffansvaret.....	16
Stöd till offer för människohandel.....	17
Permanent uppehållstillstånd.....	17
Återvändande till hemlandet.....	18
Övriga frågor om stöd till offer för människohandel.....	20
Häls- och sjukvård.....	20
Olovlig vistelse.....	21
Förskott på skadestånd.....	22
Brottsbekämpande arbete.....	23
Förebyggande arbete.....	25
Överförande av straffverkställighet.....	26
Övriga motioner om människohandel.....	27
Reservationer.....	29
1. Betydelsen av samtycke, punkt 3 (m).....	29
2. Kontroll över offer för människohandel, punkt 4 (kd).....	29
3. Särreglering av människohandel rörande barn, punkt 5 (c).....	30
4. Permanent uppehållstillstånd, punkt 8 (fp, kd, c).....	30
5. Återvändande till hemlandet, punkt 9 (m, fp, c).....	31
6. Övriga frågor om stöd till offer för människohandel, punkt 10 (kd).....	31
7. Myndighetssamverkan inom Sverige , punkt 11 (m, fp, c).....	32
8. Internationellt samarbete mot människohandel, punkt 12 (m, fp, c).....	33
9. Specialutbildade poliser, punkt 13 (c).....	33
10. Förebyggande arbete, punkt 14 (kd).....	34
11. Förebyggande arbete, punkt 14 (c).....	34
Särskilda yttranden.....	36
1. Otillbörliga medel, punkt 2 (m).....	36
2. Överförande av straffverkställighet, punkt 15 (mp).....	36
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	37
Propositionen.....	37
Följdmotioner.....	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	38
<i>Bilaga 2</i>	

Regeringens lagförslag.....	41
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag.....	43
Förslag till lag om ändring i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.....	43
<i>Bilaga 4</i>	
FN-protokollet mot människohandel.....	44
<i>Bilaga 5</i>	
EU:s rambeslut om bekämpande av människohandel.....	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Godkännande av FN-protokollet om människohandel**

Riksdagen godkänner det i bilaga 4 intagna tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:111 punkt 1.

2. **Otillbörliga medel**

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om otillbörliga medel. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2003/04:Ju21 yrkande 1.

3. **Betydelsen av samtycke**

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört om betydelsen av samtycke. Därmed avslår riksdagen motion 2003/04:Ju21 yrkande 2.

Reservation 1 (m)

4. **Kontroll över offer för människohandel**

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört om kontroll över offer för människohandel. Därmed avslår riksdagen motion 2003/04:Ju23 yrkande 3.

Reservation 2 (kd)

5. **Särreglering av människohandel rörande barn**

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört om särreglering av människohandel rörande barn. Därmed avslår riksdagen motion 2003/04:Ju20 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (c)

6. **Lagregleringen av människohandel**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:111 punkt 2.

7. **Följdändring**

Riksdagen antar utskottets i bilaga 3 intagna förslag till lag om ändring i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

8. Permanent uppehållstillstånd

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju22 yrkande 1 och 2003/04:Ju23 yrkande 1.

Reservation 4 (fp, kd, c)

9. Återvändande till hemlandet

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju22 yrkande 2 och 2003/04:Ju290 yrkande 2.

Reservation 5 (m, fp, c)

10. Övriga frågor om stöd till offer för människohandel

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju23 yrkandena 2, 4 och 6.

Reservation 6 (kd)

11. Myndighetssamverkan inom Sverige

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju23 yrkande 3.

Reservation 7 (m, fp, c)

12. Internationellt samarbete mot människohandel

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju290 yrkande 1.

Reservation 8 (m, fp, c)

13. Specialutbildade poliser

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju20 yrkande 4.

Reservation 9 (c)

14. Förebyggande arbete

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Ju20 yrkande 3 och 2003/04:Ju23 yrkande 5.

Reservation 10 (kd)

Reservation 11 (c)

15. Överförande av straffverkställighet

Riksdagen avslår motion 2003/04:Ju448 yrkande 8.

16. Övriga motioner om människohandel

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K416 yrkande 29, 2003/04:K419 yrkande 12, 2003/04:Ju205, 2003/04:Ju317 yrkande 5, 2003/04:Ju390 yrkande 1, 2003/04:Ju447 yrkandena 2, 7 och 8, 2003/04:Ju448 yrkandena 1, 5, 6 och 10, 2003/04:Ju452 yrkande 4, 2003/04:Ju459, 2003/04:Ju465 yrkande 13, 2003/04:U255 yrkande 13, 2003/04:Sf403 yrkande 31 och 2003/04:A371 yrkande 30.

Stockholm den 11 maj 2004

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Susanne Eberstein (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Lennart Nilsson (s), Helena Zakariasén (s), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Yilmaz Kerimo (s), Johan Linander (c), Göran Norlander (s), Cecilia Magnusson (m), Joe Frans (s), Leif Björnlod (mp), Kerstin Andersson (s) och Karin Granbom (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet ett regeringsförslag som går ut på att riksdagen skall dels godkänna ett tilläggsprotokoll rörande människohandel till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, dels anta ett förslag till lag om ändring i brottsbalken. Lagförslaget är föranlett av sagda protokoll och av ett inom EU antaget rambeslut om bekämpande av människohandel. Den nyssnämnda FN-konventionen godkändes av riksdagen under hösten 2003 (prop. 2003/04:146, bet. JuU6, rskr. 23). Rambeslutet om människohandel godkändes våren 2002 (prop. 2001/02:99, bet. JuU28, rskr. 219).

Här bör även nämnas att det finns ytterligare två protokoll till den nämnda FN-konventionen. Det ena är ett protokoll om åtgärder mot människosmuggling. Frågan om godkännande av det protokollet och behovet av eventuella lagändringar bereds i Utrikesdepartementet. En departementspromemoria beräknas bli färdig under sommaren 2004. Det andra protokollet rör vapenfrågor. När det i det följande talas om FN-protokollet avses protokollet om människohandel.

Till grund för regeringens förslag ligger departementspromemorian Ett heltäckande straffansvar för människohandel, m.m. (Ds 2003:45) och remsmissbehandlingen av densamma.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet. Regeringen har följt de förslag till förändringar som lämnats av Lagrådet. Regeringens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Under ärendets handläggning har utskottet uppmärksammat att preambeln till FN-protokollet saknas i propositionen. Tilläggsprotokollet i dess helhet finns i *bilaga 4*.

Det rambeslut som riksdagen tidigare godkänt finns i *bilaga 5*.

I ärendet lägger utskottet också fram ett förslag till lag om ändring i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål. Förslaget, som är en följdändring till regeringens lagförslag, finns i *bilaga 3*.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås åtgärder för att åstadkomma ett utvidgat skydd mot människohandel. Det föreslås att bestämmelsen i 4 kap. 1 a § brottsbalken om människohandel för sexuella ändamål skall utvidgas till att omfatta människohandel som inte är gränsöverskridande samt människohandel som syftar till andra former av utnyttjande än sexuellt utnyttjande, t.ex. tvångsarbete. I konsekvens med detta föreslås att brottet fortsättningsvis skall benämnas människohandel. Straffet föreslås vara fängelse, lägst två och högst tio år

eller, om brottet är mindre grovt, fängelse i högst fyra år. Vidare föreslås att försök, förberedelse och stämpling till människohandel liksom underlåtenhet att avslöja sådant brott kriminaliseras.

I propositionen föreslås vidare att riksdagen skall godkänna Förenta nationernas tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Protokollet är ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Vidare behandlar propositionen ett inom EU upprättat rambeslut om bekämpande av människohandel som riksdagen godkände den 24 april 2002 och som antogs vid EU:s ministerråd den 19 juli 2002.

I propositionen föreslås de lagändringar som bedöms nödvändiga för att tillträda FN-protokollet samt för att genomföra rambeslutet om bekämpande av människohandel.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2004.

Utskottets överväganden

Godkännande av FN-protokollet om människohandel

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt beskriver utskottet det huvudsakliga innehållet i FN:s protokoll om människohandel. Utskottet föreslår att riksdagen skall bifalla regeringens förslag om att godkänna FN-protokollet.

Handel med människor är en komplex företeelse som innefattar ett hänsynslöst och cyniskt utnyttjande av andra människor. Människohandel innefattar flera led eller moment. Brottsligheten går i regel ut på att människor, ofta kvinnor och barn, rekryteras och transporteras inom ett land eller mellan länder i syfte att de senare skall utnyttjas på olika sätt, bl.a. i prostitution. Gärningsmännen utnyttjar ofta möjligheten att föra offren över en landgräns för att försätta dem i en beroendeställning och för att själva undgå lagföring. Den gränsöverskridande handeln med människor förefaller ha växt i omfattning på flera håll i världen och fått en alltmer global karaktär. I de länder där rekryteringen sker, s.k. ursprungsländer, råder ofta fattigdom, arbetslöshet och olika former av ojämlikhet, såsom kvinnoförtryck och rasism. I första hand sker rekryteringen till Sverige från Estland, Litauen, Ryssland, Polen och Thailand.

Människohandel är en form av internationell organiserad brottslighet. Den är ett internationellt problem som inget land kan lösa på egen hand. Det krävs således att åtgärder vidtas såväl på nationell som på internationell nivå. Som framgår av propositionen pågår ett omfattande arbete i dessa frågor både i Sverige och i olika internationella organ. Arbetet innefattar såväl utarbetande av olika rättsliga instrument som mer operativt präglat arbete. Utskottet återkommer till frågor av mer operativ natur i avsnittet om brottsbekämpande arbete.

Arbetet på den internationella nivån har bl.a. resulterat i FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet. Den godkändes av riksdagen under hösten 2003. FN-protokollet om människohandel – som riksdagen i detta ärende föreslås godkänna – anknyter till den konventionen.

Syftet med FN:s protokoll om människohandel är dels att förebygga och bekämpa handel med människor, med särskild hänsyn tagen till kvinnor och barn, dels att skydda och bistå offren för sådan handel med full respekt för deras mänskliga rättigheter och dels att främja samarbete mellan staterna för att uppnå dessa syften.

I protokollet definieras handel med människor genom en uppräkningslista av olika handelsåtgärder (rekrytering, transport, hysande, mottagande etc.) som begås med vissa otillbörliga medel (tvång, bedrägeri, vilseledande, missbruk av makt eller av någons sårbara situation etc.) i ett utnyttjandesyfte (prostitu-

tion, andra former av sexuellt utnyttjande, avlägsnande av organ, tvångsarbete etc.). Protokollet innehåller också särskilda regler om betydelsen av samtycke och om människohandel som riktas mot barn.

Det huvudsakliga åtagandet som staterna gör i FN-protokollet är att straffbelägga människohandel. Protokollet innehåller därutöver en rad bestämmelser om bl.a. skydd och stöd till brottsoffer, förebyggande åtgärder, samarbete mellan staterna, gränskontrollåtgärder och transportörsansvar. Dessa bestämmelser är i stor utsträckning allmänt hållna och åliggandena går ofta ut på att staterna skall överväga att vidta olika åtgärder.

Per den 27 april 2004 hade 117 stater skrivit under protokollet, men bara 52 har deponerat instrument för anslutning. I sammanhanget kan nämnas att Litauen och Polen anslutit sig och att Ryssland och Estland skrivit under protokollet.

Utskottet vill till att börja med understryka att människohandel utgör en oacceptabel och cynisk företeelse som måste bekämpas. Människohandel är till sin natur ofta gränsöverskridande och organiserad och det är svårt för ett enskilt land att genom enbart nationella åtgärder komma till rätta med problemet.

Det nu föreliggande FN-protokollet innebär att det skapats ett universellt instrument som beaktar alla aspekter av handel med människor. Detta bör kunna leda till bättre verktyg för polis och åklagare i det internationella arbetet samt till att bättre synliggöra fenomenet människohandel. Protokollet är således ett betydelsefullt komplement till FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet som Sverige redan godkänt.

Utskottet välkomnar alltså regeringens förslag, och utskottet föreslår att riksdagen godkänner FN-protokollet om människohandel. Som framgått ovan kommer frågan om godkännande av protokollet om människosmuggling att behandlas i ett annat sammanhang.

Straffansvaret för människohandel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Vidare föreslår utskottet att riksdagen skall besluta ett tillkännagivande av innebörd att regeringen skall utreda hur en straffbestämmelse om människohandel bör utformas i vilken det inte uppställs ett krav på att gärningsmannen använt otillbörliga medel. Vidare anser utskottet i likhet med regeringen att det inte behövs någon särskild reglering av att samtycke till utnyttjande inte fritar från ansvar. Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande av den innebörden. Utskottet föreslår också att riksdagen skall avslå ett motionsyrkande om att uttrycket ”tar kontroll över” i förslaget bör ersättas. Dessutom föreslår utskottet att riksdagen avslår motionsyrkanden om att det bör införas en särskild straffbestämmelse om människohandel avseende barn. Slutligen föreslår utskottet att riksdagen antar ett förslag om en ytterligare följdändring till regeringens förslag. Jämför reservationerna 1 (m), 2 (kd) och 3 (c) samt särskilt yttrande 1 (m).

Inledning

Sedan den 1 juli 2002 finns en särskild straffbestämmelse avseende människohandel för sexuella ändamål. Bestämmelsen är placerad i 4 kap. 1 a § brottsbalken och tar sikte på sådan gränsöverskridande handel med människor som syftar till att dessa skall utsättas för brott enligt 6 kap. 1, 2, 3 eller 4 § brottsbalken, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål. För straffansvar krävs vidare att gärningsmannen använt sig av olaga tvång, vilseledande eller något annat sådant otillbörligt medel. Dessutom fordras att det otillbörliga medlet föranlett offret att bege sig till eller låtit sig transporteras till ett annat land för att utnyttjas i sådant syfte som beskrivits ovan. Straffansvar kan under vissa förutsättningar även komma i fråga för den som vidtar åtgärder i destinationslandet, dvs. det land där utnyttjandet avses ske.

Straffet för människohandel för sexuella ändamål är fängelse i lägst två år och högst tio år. För mindre grova fall finns en särskild straffskala som upptar fängelse i högst fyra år.

Om brottet riktar sig mot en person under 18 år krävs inte att det använts något otillbörligt medel.

Även försök, förberedelse och stämpling till människohandel för sexuella ändamål är straffbart, liksom underlåtenhet att avslöja sådant brott.

Det bör påpekas att det inte behöver ha skett något utnyttjande för att någon skall kunna dömas för människohandel för sexuella ändamål. Vidare bör man hålla i minnet att det i grövre fall, där gärningsmannen använt sig av våld, kan bli aktuellt att döma för människorov enligt 4 kap. 1 § brottsbalken. Den bestämmelsen innehåller en strängare straffskala.

Regeringen föreslår i propositionen att bestämmelsen om människohandel för sexuella ändamål ändras i flera avseenden. Sålunda föreslås att den exemplifierande uppräkningslistan av otillbörliga medel kompletteras med att gärningsmannen utnyttjat någons utsatta belägenhet. Avsikten är dock inte att i sak förändra vad som skall betraktas som otillbörliga medel.

En annan förändring är att det för straffansvar uppställs ett krav på att gärningsmannen tar kontroll över offret. Kontrollen skall ha uppnåtts genom att han, med användande av något otillbörligt medel, vidtagit vissa s.k. handelsåtgärder. I lagförslaget anges som exempel på sådana åtgärder rekrytering, transport, inhysande och mottagande.

För sådana handelsåtgärder som består i överföring till annan eller mottagande från annan av kontrollen av en person föreslås att det inte skall gälla något krav på användande av otillbörliga medel.

I propositionen föreslås vidare att det i 4 kap. 1 a § tredje stycket tas in en bestämmelse av innebörd att det inte krävs att något otillbörligt medel använts, om brottet riktats mot en person under 18 år.

Det föreslås också att kravet på att brottet skall ha varit gränsöverskridande tas bort.

Även utnyttjandesyftena berörs av förslaget. Här föreslås att även sådana förfaranden som syftar till att offret skall utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd skall bestraffas som människohandel. Detsamma gäller om syftet är att offret skall utnyttjas för avlägsnande av organ eller på annat sätt utnyttjas i en situation som innebär nödläge för den utsatte.

Som en följd av att också andra utnyttjandesyften anges i bestämmelsen föreslås att brottet fortsättningsvis skall benämnas människohandel. En annan följdändring som föreslås är att den särskilda straffbestämmelsen i 4 kap. 3 § brottsbalken om försättande i nödläge skall upphävas.

I det följande återkommer utskottet till frågorna om otillbörliga medel, betydelsen av samtycke, kontrollrekvisitet och särregleringen avseende barn.

Otillbörliga medel

Som nyss framgått innehåller även regeringens nya förslag till reglering av straffansvaret för människohandel ett krav på att gärningsmannen använt sig av otillbörliga medel. I motsats härtill föreslås i motion Ju21 (m) att det inte bör gälla något sådant krav.

Anledningen till att det infördes ett krav på otillbörliga medel i fråga om människohandel för sexuella ändamål var i huvudsak att straffansvaret skulle anknyta till angrepp på offrets frihet och frid, inte till om något utnyttjande

kommit att ske. Utan ett krav på otillbörliga medel skulle brottsbeskrivningen ha blivit alltför uttunnad och få konsekvenser som var svåra att överblicka från bl.a. legalitetssynpunkt (prop. 2001/02:124 s. 24 f, bet. JuU27 s. 7 f).

I den departementspromemoria som ligger till grund för den nu aktuella propositionen finns kravet på otillbörliga medel kvar. Mot detta har flera remissinstanser riktat kritik. Riksåklagaren har påpekat att det i domstolarna har varit svårt att styrka att ett otillbörligt medel använts vid människohandelsåtgärderna. Vidare har Riksåklagaren – med utgångspunkt i vad som ovan redovisats ur motiven för den nu gällande bestämmelsen – konstaterat att det föreslagna kravet på att gärningsmannen tagit kontroll över offret innebär att brottet innefattar ett angrepp på frihet och frid. Enligt Riksåklagarens uppfattning är det därför inte längre nödvändigt att uppställa ett krav på att otillbörliga medel använts.

Utskottet har inhämtat upplysningar om den nuvarande lagstiftningens tillämpning från de internationella åklagarkamrarna. Hittills har fyra åtal väckts för människohandel för sexuella ändamål, varav tre har prövats i domstol. I ett fall, där offret var under 18 år och det följaktligen inte behövde styrkas att otillbörliga medel använts, blev det fällande dom för människohandel för sexuella ändamål. I de två andra avgjorda fallen bedömdes förfarandet i stället som grovt koppleri. I några ärenden har åtal väckts för koppleri, där brottsmisstanken inledningsvis gällde människohandel för sexuella ändamål. Dessa åtalsbeslut har bl.a. motiverats av att man inte kunnat styrka att otillbörliga medel använts.

Utskottet delar uppfattningen i motion Ju21 att det är viktigt att lagstiftningen blir så effektiv som möjligt. De hittillsvarande erfarenheterna av tillämpningen av bestämmelsen om människohandel för sexuella ändamål är visserligen begränsade. De få domar som finns tyder dock – som påpekats under remissbehandlingen – på att det kan vara svårt att styrka att otillbörliga medel använts. Kravet på otillbörliga medel har också i praxis medfört att fokus vid utredningar om människohandel på ett önskat sätt förskjutits från den misstänktes handlande till offrens bakgrund och situation i hemlandet. Härtill kommer att synen i Sverige på köp av sexuella tjänster talar för att kriminaliseringen bör innefatta alla åtgärder som i förlängningen syftar till att någon skall utnyttjas i prostitution eller för andra sexuella ändamål och det oavsett om något otillbörligt medel använts eller inte.

Utskottet håller alltså med regeringen om att det finns flera skäl som talar för att det bör övervägas om inte kravet på användande av otillbörliga medel skulle kunna tas bort. Här vill utskottet tillägga att det förslag som nu ligger på utskottets bord på en väsentlig punkt skiljer sig åt från den lagtext som bedömdes när de nuvarande reglerna infördes. Nu föreslås det för straffansvar gälla ett krav på att gärningsmannen genom de vidtagna handelsåtgärderna (transporterande, hysande etc.) tagit kontroll över personen i fråga. Genom denna förutsättning för straffansvar skjuter lagtexten in sig på just det som är det centrala i problemet, nämligen att människohandlarna agerar på ett sätt som innebär att de skaffar sig kontroll över offren.

Den kontroll som människohandlarna skaffar sig över offren kan naturligtvis i vissa fall vara resultatet av otillbörliga medel. Men det kan också vara fråga om situationer som framstår som klandervärda även om det inte kan bevisas att det använts otillbörliga medel. Det går inte heller att helt bortse från att offret kan vara väl medvetet om att det t.ex. handlar om prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande men av olika skäl – som kan vara svåra att förstå – ändå låter sig rekryteras, transporteras etc. I vissa sådana fall kan man beroende på omständigheterna visserligen tänka sig att gärningsmannen kan anses ha utnyttjat offrets utsatta belägenhet men det kan också tänkas att det inte finns underlag för ett sådant påstående.

Förklaringen till att kontroll kan tas över offren kan alltså variera. Som utskottet ser det kan det emellertid ifrågasättas om det alls bör vara relevant för frågan om straffansvar vilka bevekelsegrunder som offret har haft för att inlåta sig på verksamheten. Fokus bör i stället sättas på det handlande som är straffvärt, och brottet bör vara så utformat att utredningen koncentreras till gärningsmannen. I linje med vad Riksåklagaren anför i sitt remissvar anser utskottet att det finns mycket som talar för att de skäl som tidigare motiverade kravet på otillbörliga medel i tillräcklig grad beaktas genom införandet av ett krav på att gärningsmannen skall ha tagit kontroll över offret. Utskottet återkommer nedan till frågan om innebörden av kravet på kontroll.

I detta sammanhang vill utskottet också påpeka att det nya exempel på otillbörliga medel som regeringen nu föreslår – att utnyttja någons utsatta belägenhet – i högre grad än de nu gällande exemplen tar sikte på offrets situation i hemlandet.

I propositionen aviseras en utredning som skall analysera möjligheterna att ta bort kravet på otillbörliga medel. Som framgått av det föregående finns det starka skäl som talar i den riktningen. Med hänsyn till att den knapphändiga rättspraxis som finns pekar på att det är förenat med stora svårigheter att styrka att otillbörliga medel använts bör detta arbete sättas i gång snarast; människohandel är ett mycket allvarligt brott och det är angeläget att lagtexten ges en ändamålsenlig utformning utan att avkall görs på det krav på tydliga bestämmelser som bör ställas i ett rättssamhälle. Det som utskottet nu anför med anledning av propositionen och motion Ju21 i denna del bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. I avvaktan på resultatet av utredningen får den föreslagna utformningen av lagtexten godtas.

Betydelsen av samtycke

Utskottet övergår till att behandla frågan om det – såsom hävdas i motion Ju21 (m) – behövs en uttrycklig bestämmelse av innebörd att samtycke inte skall befria från ansvar för människohandel.

I det förslag som regeringen lade fram för Lagrådet fanns en sådan bestämmelse som efterfrågats i motionen. Ett skäl var att man därigenom ville uppnå en bättre överensstämmelse med FN-protokollet och rambeslutet – dessa innehåller nämligen också regler om att samtycke till utnyttjande inte

skall ha någon betydelse, om något otillbörligt medel använts. Ett annat skäl som angavs var att regeringen ville markera att kravet på otillbörliga medel endast gäller själva handelsåtgärderna, inte det åsyftade utnyttjandet.

Lagrådet ansåg att behovet av bestämmelsen starkt kunde ifrågasättas. Enligt Lagrådets uppfattning framgick det med tillräcklig tydlighet av lagtexten att kravet på att gärningsmannen skall ha handlat i sådant syfte som anges i paragrafen är uppfyllt, även om det skulle resas en invändning om att offret samtyckt till utnyttjandet.

Regeringen har accepterat Lagrådets bedömning och lägger i propositionen inte fram något förslag om betydelsen av samtycke.

Utskottet konstaterar att det redan finns en särskild bestämmelse i brottsbalken som reglerar verkan av samtycke. Av 24 kap. 7 § följer sålunda att samtycke har ansvarsbefriande verkan endast om gärningen – med hänsyn till den skada, kränkning, eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter – är försvarlig. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta normalt inte kan vara fallet när det gäller så allvarliga brott som människohandel. Utskottet vill också påpeka att människohandelsbrottet inte förutsätter att något utnyttjande ägt rum. Att samtycka till utnyttjandet kan alltså inte tillmätas någon betydelse. Utskottet anser alltså i likhet med regeringen att det inte behövs någon särskild bestämmelse om att samtycke till det åsyftade utnyttjandet inte skall ha straffrättslig betydelse. Motion Ju21 i denna del bör avslås av riksdagen.

Kontroll över offer för människohandel

Som framgått i det föregående föreslås i propositionen att straffansvaret skall knytas till att gärningsmannen genom att använda otillbörliga medel vidtagit olika handelsåtgärder med offret och därigenom tagit kontroll över vederbörande. Motionärerna bakom motion Ju23 (kd) hävdar att uttrycket ”tar kontroll över” är alltför oprecist.

Även kravet på att gärningsmannen tagit kontroll över offret kritiserades under remissbehandlingen av promemorian. Kritiken gick i huvudsak ut på att uttrycket ”tar kontroll över” är nytt i dessa sammanhang och kunde förväntas ge upphov till tillämpningsproblem.

Utskottet kan i och för sig hålla med motionärerna om att uttryckssättet ”tar kontroll över” kan ge upphov till tolkningsproblem. Samtidigt anser utskottet att det behövs ett sådant rekvisit för att undvika att straffansvaret träffar fall av tillfälliga eller mera ofarliga kontakter som inte bör vara kriminaliserade som människohandel. Kärnpunkten i begreppet är som utskottet ser det att offret skall stå under ett tryck som är av allvarlig betydelse. Det bör alltså röra sig om situationer av påtagligt underläge som typiskt sett krävs för att förverkliga brottsplanen. Gärningsmannen bör således ha ett påtagligt inflytande över offrets agerande, i varje fall i vissa hänseenden.

Exempel som kan tjäna som vägledning för rättstillämpningen finns i författningskommentaren i propositionen. Där anges bl.a. att offret skall befinna sig i en trångmålsliknande situation eller faktisk beroendeställning i förhållande till gärningsmannen. Under denna beskrivning ryms enligt utskottets mening vad som får betecknas som ett typfall när det gäller de kontrollsituationer som är aktuella när det handlar om människohandel, nämligen att offret befinner sig i ett främmande land, inte kan språket och är hänvisad till gärningsmannen för sin försörjning.

Utskottet anser att lagtexten fått en lämplig utformning. Motion Ju23 i denna del bör avslås av riksdagen.

Särreglering av människohandel rörande barn

I motion Ju20 (c) föreslås en särreglering beträffande människohandel med barn och att straffet i sådana fall alltid skall vara minst fyra års fängelse.

Utskottet konstaterar att regeringen har föreslagit att det i 4 kap. 1 a § tredje stycket tas in en bestämmelse av innebörd att det inte krävs att något otillbörligt medel använts, om brottet riktats mot en person under 18 år. Utskottet kan inte se annat än att detta innebär att brott mot barn särreglerats. Enligt utskottets uppfattning har bestämmelsen fått en lämplig avfattning. Det finns inget att vinna på att bryta ut det tredje stycket ur förslaget och sätta in det i en egen paragraf.

Den särskilda straffskalan för mindre grova fall syftar till att erbjuda en möjlighet till en nyanserad straffmätning. Utskottet vill dock för sin del understryka att brott riktade mot barn ytterst sällan torde kunna vara att bedöma som mindre grova. Som regel torde det i stället vara så att det faktum att brottet riktat sig mot ett barn är en försvårande omständighet. I det enda avgörande där någon hittills dömts för människohandel för sexuella ändamål fäste hovrätten särskilt avseende vid att målsäganden var under 18 år och skärpte straffet i förhållande till vad som dömts ut i tingsrätten (Hovrättens för Västra Sverige, avd. 2, dom den 18 december 2003 i mål nr B 4388-03). Utskottet ser ingen fara för att brott riktade mot barn inte skulle kunna bestraffas tillräckligt hårt.

Utskottet förordar alltså den lösning som regeringen valt i detta avseende, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju20 i denna del.

Lagregleringen av straffansvaret

Som framgått i det föregående ansluter sig utskottet till regeringens bedömning när det gäller frågorna om betydelsen av samtycke, kontrollrekvisitet och särregleringen avseende brott riktade mot barn. Också i övrigt anser utskottet att lagförslaget fått en lämplig utformning. Beträffande kravet på otillbörliga medel får förslaget i propositionen accepteras i avvaktan på den utredning som utskottet föreslagit.

Sammantaget innebär detta att utskottet ställer sig bakom regeringens förslag, och utskottet föreslår att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

Det nyss tillstyrkta förslaget till ändring i brottsbalken innebär bl.a. att bestämmelsen i 4 kap. 3 § om försättande i nödläge skall upphävas. Tanken är att behovet av kriminalisering i dessa fall i stället skall tillgodoses med det nya förslaget om straff för människohandel.

Utskottet har uppmärksammat att det finns en hänvisning till 4 kap. 3 § brottsbalken i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål. Eftersom den paragrafen nu föreslås upphävd bör enligt utskottets uppfattning även hänvisningen till den i 1952 års lag tas bort.

Frågan blir då om det i 1952 års lag i stället bör tas in en hänvisning till 4 kap. 1 a § brottsbalken.

De flesta straffbara förfaranden som i dag regleras i 4 kap. 3 § brottsbalken kommer efter det utökade tillämpningsområdet för människohandelsbrottet att omfattas av bestämmelsen i 4 kap. 1 a § samma balk. För att det även fortsättningsvis skall vara möjligt att använda de utvidgade möjligheterna att förordna om tvångsmedel vid förundersökningar rörande sådana gärningar som tidigare var straffbara som försättande i nödläge krävs att det tas in en hänvisning till 4 kap. 1 a § brottsbalken i 1952 års lag.

Utskottet noterar att Buggningsutredningen i sitt betänkande Om buggning och andra hemliga tvångsmedel (SOU 1998:46) ansåg att det inte finns behov av särreglering av möjligheten att använda tvångsmedel när det gällde brott av nu aktuellt slag. I utredningens förslag till ny lag i ämnet togs dessa brott följaktligen inte med. Det förslaget bereds i Regeringskansliet.

I detta ärende har utskottet inte underlag för annat ställningstagande än att se till att möjligheterna att använda tvångsmedel i de förundersökningar som 1952 års lag tar sikte på inte inskränks som en följd av att förslagen i propositionen genomförs. Följaktligen bör en hänvisning till 4 kap. 1 a § brottsbalken tas in i 1952 års lag. Utskottets lagförslag finns i bilaga 3.

Stöd till offer för människohandel

Permanent uppehållstillstånd

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår två motionsyrkanden om att offer för människohandel alltid bör få permanent uppehållstillstånd. Utskottet anser att det alltid bör göras en sammantagen bedömning av skyddsbehov och humanitära skäl i dessa sammanhang. Jämför reservation 4 (fp, kd, c).

I motionerna Ju22 (fp) och Ju23 (kd) föreslås att offer för människohandel bör ges permanent uppehållstillstånd.

FN-protokollet innehåller regler i frågan om offrens status i destinationslandet. Av artikel 7 följer att staterna skall överväga att vidta åtgärder som tillåter att offer får stanna, tillfälligt eller stadigvarande, på deras territorium i lämpliga fall.

Avfattningen av artikel 7 innebär inte mer än en skyldighet att överväga en möjlighet för offren att få stanna här. I sammanhanget kan dock påpekas att riksdagen nyligen har beslutat om vissa ändringar i utlänningslagen (1989:529). Ändringarna, som träder i kraft den 1 oktober 2004, innebär bl.a. att tidsbegränsade uppehållstillstånd skall kunna ges till en utlänning efter en ansökan av förundersökningsledare, om det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål skall kunna genomföras (2 kap. 4 a §). Syftet med ändringen är att offren skall kunna stanna här så länge som krävs för att det rättsliga förfarandet skall kunna genomföras. I klargörande syfte infördes dessutom en bestämmelse i utlänningslagen av innebörd att en sådan ansökan av förundersökningsledare inte är något hinder mot att pröva en ansökan från utlänningen om att få uppehållstillstånd på andra grunder (2 kap. 5 c §).

I samband med behandlingen av propositionen tog socialförsäkringsutskottet också ställning till motionsönskemål liknande de nu aktuella om permanent uppehållstillstånd (bet. 2003/04:SfU6 s. 22 f). Socialförsäkringsutskottet påpekade att det redan med nu gällande lagstiftning är möjligt för brottsoffer att få permanent uppehållstillstånd bl.a. av humanitära skäl. Utskottet motsatte sig dock en ordning som skulle innebära att den som utsatts för brott automatiskt skall få permanent uppehållstillstånd. Utskottet underströk att en sammantagen bedömning måste göras i fråga om de skyddsbehov eller humanitära skäl som kan utgöra grund för uppehållstillstånd i det enskilda fallet.

Justitieutskottet ser ingen anledning för riksdagen att nu frånga det angivna ställningstagandet om permanent uppehållstillstånd. Motionerna Ju22 och Ju23 i dessa delar bör avslås av riksdagen.

Återvändande till hemlandet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner om ett program för att stödja offer för människohandel som skall återvända till hemlandet och om säkerheten för dem i hemlandet. Utskottet hänvisar till bestämmelserna i FN-protokollet och till pågående arbete i frågan. Jämför reservation 5 (m, fp, c).

Motion Ju22 (fp) tar upp frågan om säkerställande av offrens säkerhet i hemlandet. I motion Ju290 (m) efterfrågas ett program inom EU för att stödja offer för människohandel som skall återvända till hemlandet.

De frågor som motionärerna tar upp behandlas i FN-protokollet i artiklarna 6 och 8. I artikel 6 finns bestämmelser om skydd av offer för handel med människor. I det sammanhang som nu är aktuellt kan bl.a. framhållas att åtgärder skall övervägas för offrens fysiska, psykiska och sociala rehabilitering. Vidare skall varje part sträva efter att skydda offrens fysiska säkerhet när de befinner sig på partens territorium.

I artikel 8 i FN-protokollet anges att återsändandet skall ske med vederbörlig hänsyn till personens säkerhet och till läget i eventuella rättsliga förfaranden, och det skall helst vara frivilligt. Ursprungsstaten, i praktiken det land som offret kommer från, har dessutom en skyldighet enligt protokollet att, med hänsyn till vederbörlig persons säkerhet, underlätta och gå med på att personen återvänder utan obehörigt eller oskäligt dröjsmål. Vidare skall ursprungsländerna bl.a. bekräfta att offret är medborgare i den staten och gå med på att utfärda erforderliga resehandlingar.

Regeringen anför att innehållet i artikel 8 i FN-protokollet överensstämmer med den svenska återsändandepolitiken som bygger på respekt för mänskliga rättigheter och den enskildes integritet. Det innebär bl.a. att ett återsändande skall ske med hänsyn till en persons säkerhet och på ett värdigt sätt, i första hand självmant. Regeringen gör bedömningen att Sverige utan lagstiftning lever upp till FN-protokollets bestämmelser om brottsoffers återvändande.

I Utrikesdepartementets strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingsarbete anför bl.a. att innan återsändandet påbörjas bör möjligheterna till stöd i hemlandet för att finna arbete, bostad och ett socialt sammanhang undersökas så att offret kan tillförsäkras skydd och rimlig överlevnad. Själva transporten måste också vara trygg. Samarbetsavtal och praktiska rutiner mellan angränsande länder kan underlätta. Vidare sägs att återvändandeprogram bör inriktas på att kunna erbjuda offren för människohandel bl.a. skydd mot nya övergrepp. När det gäller polisens insatser anför det i strategin att det på många håll krävs en reformering och ett stärkande av polisväsendet för en mer rättssäker och kompetent hantering. Möjligheten att förstärka svenskt stöd till polisutbildning och polisens organisation bör undersökas i detta sammanhang, både för mer kortsiktiga insatser i särskilt utsatta områden och för mer långsiktig institutionell uppbyggnad.

Regeringen har i regleringsbrevet till Sida begärt en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits med anledning av strategin.

EU:s ministerråd enades i november 2003 om ett direktiv som syftar till att fastställa villkoren för uppehållstillstånd med begränsad giltighetstid för tredjelandsmedborgare som samarbetar i kampen mot bl.a. människohandel. Såvitt nu är av intresse sägs i artikel 15 i utkastet att berörda tredjelandsmedborgare skall beviljas tillträde till befintliga program, inklusive vid behov förberedande program för hjälp att återvända till hemlandet. Medlemsstaterna åläggs dock inte någon skyldighet att inrätta sådana program.

Inom ramen för det nordisk-baltiska samarbetet planeras ett projekt som tar sikte på offrens återvändande.

Av Rikskriminalpolisens sjätte lägesrapport avseende människohandel för sexuella ändamål (RKP KUT Rapport 2004:2 s. 29) framgår bl.a. att det finns ett vittnesskyddsprogram som är tillgängligt för offer för människohandel både i och utanför Litauen. Således är det möjligt att ge stöd och skydd till de offer för människohandel från Litauen som påträffas i Sverige när de skall återvända till hemlandet.

Från Rikskriminalpolisen har utskottet inhämtat att International Organization for Migration (IOM) har s.k. shelters i Vitryssland, Ukraina och Litauen.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att offrens säkerhet efter återvändande till hemlandet är en viktig fråga när det gäller människohandel. FN-protokollet innehåller som framgått ovan en rad bestämmelser på området. Det ligger i sakens natur att ansvaret för offrens situation i hemlandet i första hand åvilar ursprungsländerna. Vad som kan göras från svensk sida är framför allt att lämna stöd i olika sammanhang. Den strategi som Utrikesdepartementet tagit fram bör kunna tjäna som en viktig utgångspunkt för de svenska insatserna. Härtill kommer arbetet inom det nordisk-baltiska samarbetet. Avslutningsvis vill utskottet understryka att det är viktigt att återsändandet sker med beaktande av de berörda personernas integritet. Man kan t.ex. inte utgå från att samtliga offer vill ha med polisen i hemlandet att göra. Utskottet föreslår med det anförda att riksdagen avslår motionerna Ju22 och Ju290 i dessa delar.

Övriga frågor om stöd till offer för människohandel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om hälso- och sjukvård för offer för människohandel. Utskottet hänvisar till de möjligheter som redan finns på området. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det bör göras en ändring i utlänningslagen som går ut på att det för barn bör gälla ett undantag från straffbestämmelsen om olovlig vistelse. Slutligen föreslås riksdagen avslå ett motionsyrkande om att staten skall betala ut förskott på skadestånd till brottsoffer. Jämför reservation 6 (kd).

Hälso- och sjukvård

I motion Ju23 (kd) anføres att offren för människohandel skall ha rätt till hälso- och sjukvård.

I artikel 6.3 i FN-protokollet sägs att staterna skall överväga att vidta åtgärder för offrens fysiska och psykiska rehabilitering, särskilt genom att tillhandahålla medicinskt och psykologiskt bistånd. Artikeln får anses ha karaktär av målsättningsbestämmelse.

Bestämmelser av intresse i detta sammanhang finns i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Enligt 3 § är landstingen skyldiga att erbjuda vård till den som är bosatt inom landstinget. Härtill kommer att landstingen i vissa andra situationer också skall erbjuda vård. I 4 § föreskrivs sålunda att om någon som vistas inom ett landsting utan att vara bosatt där behöver omedelbar vård, skall landstinget erbjuda sådan vård. Detta innebär att bl.a. ett offer för människohandel alltid har rätt till s.k. akutsjukvård.

I det ovan nämnda lagstiftningsärendet om tidsbegränsade uppehållstillstånd godkände riksdagen också regeringens förslag till riktlinjer om statlig ersättning till kommuner och landsting för vissa utlännningar (bet. 2003/04:SfU6 s. 26 f.). Syftet med riktlinjerna – som tar sikte på dem som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd efter ansökan av förundersökningsledare – är att se till att dessa personer erbjuds hälso- och sjukvård i samma utsträckning som personer som är bosatta här.

Utskottet konstaterar att det nyligen beslutats om förbättringar rörande möjligheterna för bl.a. offren för människohandel att få hälso- och sjukvård i Sverige. Utskottet – som noterar att frågan inte hör till utskottets beredningsområde – saknar underlag för en sådan prioritering som efterfrågas i motioken. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju23 i denna del.

Olovlig vistelse

I 10 kap. 1 § utlänningslagen föreskrivs straff för den utlännings som uppehåller sig i Sverige utan föreskrivet tillstånd och utan att ha ansökt om tillstånd. Om en förundersökningsledare ansökt om tillfälligt uppehållstillstånd gäller – från och med den 1 oktober 2004 – ett undantag från den regeln. Från samma datum gäller vidare att åtal i fall som är ringa bara får väckas om det är motiverat från allmän synpunkt.

I motion Ju23 (kd) anförs att ett undantag för barn bör göras i nämnda paragraf.

Den fråga som tas upp i motionen behandlades av regeringen i den proposition som låg till grund för de ovan beskrivna ändringarna i utlänningslagen (prop. 2003/04:35 s. 48). Bakgrunden var att Barnombudsmannen under remissbehandlingen av Anhörigkommitténs betänkande föreslog att barn skulle undantas från straffbestämmelsen. Regeringen ansåg att det inte behövdes något sådant undantag. Här hänvisade regeringen bl.a. till utlänningslagens portalparagraf (1 kap. 1 §) där det bl.a. sägs att i fall som rör ett barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver. Vidare påpekade regeringen att ingen får dömas till påföljd för gärning som begåtts före 15 års ålder och att det finns vissa möjligheter att underlåta åtal.

Utskottet vill inledningsvis understryka att de internationella instrument som är aktuella i ärendet innehåller ett flertal artiklar som syftar till att skydda offren för människohandel. Som framgått ovan skall staterna bl.a. överväga att låta offren stanna. Utskottet kan också konstatera att reglerna om åtalsprövning och åtalsunderlåtelse innebär att det finns goda möjligheter att

tillämpa straffbestämmelsen i utlänningslagen på ett sätt som inte strider mot intentionerna bakom våra internationella åtaganden på detta område. Utskottet har alltså svårt att se att det skulle finnas något behov av en sådan undantagsregel i utlänningslagen som efterfrågas i motionen. Motion Ju23 i denna del bör avslås av riksdagen.

Förskott på skadestånd

I motion Ju23 (kd) föreslås att staten skall betala ut förskott på skadestånd som brottslingar ålagts att betala till målsägande.

Den som skadats av ett brott kan kräva skadestånd av gärningsmannen. En talan om det kan handläggas tillsammans med själva åtalet. Vid sidan av möjligheten att kräva skadestånd från gärningsmannen finns möjligheter att av statsmedel få s.k. brottskadeersättning. Föresättningsarna för det anges i brottskadelagen (1978:413) och innebär sammanfattningsvis att ersättning kan betalas ut för personskada och kränkning som någon lidit till följd av brott. Frågor om brottskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten.

Frågan om förskott på skadestånd tas inte upp i propositionen. Däremot sägs i artikel 6.6 i FN-protokollet att varje stat skall se till att dess nationella rättssystem innehåller mekanismer som erbjuder möjlighet för offren att få ersättning för liden skada. I denna del redovisar regeringen innehållet i de svenska reglerna om skadestånd och om brottskadeersättning. Regeringen konstaterar att svenska regler uppfyller det åtagande som följer av protokollet.

Den fråga som tas upp i motionen har utskottet behandlat vid ett flertal tillfällen tidigare, senast i höstas i samband med behandlingen av budgetpropositionen (bet. 2003/04:JuU1 s. 112 f). Frågan tas inte upp i det direktiv om ersättning till brottsoffer som EU:s ministerråd nyligen beslutat om.

Utskottet vill – i likhet med vad utskottet uttalat tidigare i denna fråga – påpeka att det är gärningsmannen som i första rummet har ansvaret för att brottsoffret kompenseras och att en alltför långt gången skyldighet för staten att gripa in riskerar att medföra en pedagogisk förlust; den som begår ett brott eller har för avsikt att begå ett brott får inte förledas att tro att någon annan skall gottgöra offret. De nuvarande reglerna om brottskadeersättning kan också ses som en form av förskott. Utskottet föreslår att motion Ju23 i denna del avslås av riksdagen.

Brottpbekämpande arbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utvidga tullens befogenheter och om förbättrad samverkan mellan myndigheter. Här hänvisar utskottet till pågående utredningsarbete. Vidare föreslår utskottet att riksdagen skall avslå ett motionsyrkande om internationellt samarbete mot människohandel. I denna del redovisar utskottet hur detta arbete går till och pekar på de möjligheter som finns. Slutligen föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande om specialutbildade poliser. Här hänvisar utskottet till att frågan tas upp i regleringsbrevet till Rikspolisstyrelsen. Jämför reservationerna 7 (m, fp, c), 8 (m, fp, c) och 9 (c).

I motion Ju22 (fp) begärs vidgade befogenheter för tullen och en utvecklad myndighetssamverkan för att bekämpa människohandeln. I motion Ju20 (c) påtalas behovet av specialutbildade poliser. I motion Ju290 (m) understryks vikten av myndighetssamverkan inom EU när det gäller att bekämpa människohandel.

Frågan om vilka befogenheter tullen skall ha liksom frågan om samverkan mellan gränskontrollmyndigheterna omfattas av ett utredningsuppdrag som regeringen beslutade om i juni 2003 (dir. 2003:83). Utredningen – som skall bedöma vissa konsekvenser av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet – skall vara färdig den 1 juli 2004.

Behovet av utbildning för personal inom polisen har uppmärksammats i det senaste regleringsbrevet till Rikspolisstyrelsen. De 10 miljoner kronor årligen under tre år som regeringen aviserat för att bekämpa människohandel skall enligt regleringsbrevet bl.a. användas till att öka kunskapen om människohandel samt till utbildning i bemötande av brottsoffren.

Utskottet har inhämtat att det i Stockholm och Göteborg finns särskilda utredningsgrupper för ärenden om människohandel för sexuella ändamål

När det sedan gäller frågan om internationellt myndighetssamarbete har utskottet inhämtat upplysningar från Rikskriminalpolisen. Av dessa uppgifter framgår bl.a. att den svenska polisen samarbetar när det behövs med utländska polisorgan. Som exempel kan nämnas att samarbete mellan svensk och estnisk polis nyligen resulterade i att flera personer greps och sedermera häktades. Vidare har framkommit att det inom ramen för den expertgrupp inom Östersjösamarbetet som arbetar med handel med människor i viss utsträckning sker ett utbyte av informationer som är av värde i det operativa arbetet. Härtill kommer att samarbetet inneburit att ett kontaktnät skapats mellan myndigheterna i de berörda länderna. Genom de möjligheter till s.k. dold övervakning som ges inom ramen för Schengensamarbetet (artikel 99 i Schengenkonventionen) har man enligt Rikskriminalpolisen kunnat följa människohandlarnas resor mellan olika länder. Informationsutbytet inom Europol har ännu inte haft någon större betydelse för den svenska polisens arbete med att bekämpa

människohandel. Det är tänkbart att utvidgningen av EU kan medföra en förändring eftersom fler stater då kommer att delta i samarbetet, bl.a. flera av de länder där offer för människohandel rekryteras.

I Rikskriminalpolisens sjätte lägesrapport avseende människohandel beskrivs dels en större operation som genomförts av Europol, dels Europols aktionsplan avseende människohandel som har kopplingar till Bulgarien (RKP KUT Rapport 2004:2 s. 23 f.).

Den 1 maj 2004 utvidgades EU med tio nya medlemsstater. Detta har fått vissa konsekvenser när det gäller Schengensamarbetet. Personkontrollen vid gränserna mot de nya staterna kommer inte att slopas förrän förutsättningarna för ett operativt medlemskap för dessa länder är uppfyllda. Detta beräknas vara fallet omkring år 2007. Den kontroll som skall ske vid gränsen mot de nya medlemsstaterna kommer dock att vara mindre omfattande såvitt gäller dem som är medborgare i ett EU-land. Kontroll kommer dock att göras i Schengens informationssystem, bl.a. för att se om det finns framställningar rörande exempelvis efterlysta personer. Vidare kommer kontroll att ske i den s.k. U-boken efter personer som dömts till utvisning och har återreseförbud.

I anslutning till Schengensamarbetet bör även nämnas Öresundsavtalet, som är ett avtal om polisiärt samarbete mellan Sverige och Danmark. Avtalet kompletterar Schengenavtalet och syftar till att stärka samarbetet i Öresundsregionen för att bekämpa gränsöverskridande brottslighet m.m. Sedan december 2001 finns det även ett avtal mellan Skåne- och Köpenhamnspoliserna om polisoperativt samarbete. Vidare finns ett avtal mellan Sverige, Norge och Finland om gränsöverskridande övervakning och förföljande som kompletterar Schengenkonventionens bestämmelser.

Avslutningsvis bör här nämnas att det rättsliga samarbetet inom EU under senare år resulterat i flera olika instrument som är av betydelse för bekämpningen av den internationella brottsligheten. Här kan bl.a. framhållas nätverket Eurojust, vars inrättande riksdagen godkände i februari 2002. Det består av nationella medlemmar från EU:s medlemsstater (bet. 2001/02:JuU19). Tanken är bl.a. att samordna samarbetet mellan myndigheterna i medlemsstaterna. Ett annat exempel är den europeiska arresteringsordern som syftar till att göra utlämningsförfarandet mellan EU:s medlemsstater enklare och mer effektivt (bet. 2003/04:JuU8). Såvitt känt har varken deltagandet i Eurojust eller arresteringsordern än så länge haft någon betydelse för svenska utredningar rörande människohandel.

Utskottet vill inledningsvis understryka att inget enskilt land ensamt genom nationella åtgärder kan komma till rätta med problemet människohandel. Internationell samverkan krävs alltså, som påpekas i motion Ju290. Som framgått ovan bedrivs ett omfattande operativt samarbete på området. Samarbetet har också gett resultat. Utskottet vill här uttrycka sitt gillande av det samarbete som äger rum. Det är också av största vikt att arbetet intensifieras. Utskottet kan konstatera att de rättsliga förutsättningarna för ett effektivare samarbete inom EU är mycket goda. Här tänker utskottet bl.a. på de möjlig-

heter som Eurojust ger när det gäller att koordinera brottsutredningar som berör flera medlemsländer i EU. Utskottet anser att det inte behövs ytterligare åtgärder med anledning av motion Ju290.

När det sedan gäller önskemålet i motion Ju22 om tullens brottsbekämpande verksamhet håller utskottet med motionärerna om att det kan behövas vissa förändringar när det gäller tullens befogenheter. Detta har också uppmärksammats i direktiven till den ovan beskrivna utredningen.

Också när det gäller förslaget i motion Ju20 om specialutbildade poliser kan utskottet se flera fördelar, såväl när det gäller själva brottsbekämpningsarbetet som det väl så viktiga omhändertagandet och bemötandet av offren för människohandel. Även denna betydelsefulla fråga har uppmärksammats av regeringen i regleringsbrevet till Rikspolisstyrelsen. Någon åtgärd från riksdagen behövs alltså inte.

Sammantaget innebär det anförda att utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Ju20, Ju22 och Ju290 i här aktuella delar.

Förebyggande arbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att det skall jämföras med våldtäkt att ha sexuell umgänge med en person som det finns skäl att anta är tvingad till prostitution. Utskottet påpekar i denna del att det pågår ett arbete i Regeringskansliet med en ny sexualbrottslagstiftning. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande om attityderna till köp av sexuella tjänster. Här hänvisar utskottet till den nationella handlingsplan som regeringen planerar. Jämför reservationerna 10 (kd) och 11 (c).

I motion Ju20 (c) föreslås en lagändring av innebörd att den som har sexuell umgänge med någon som skäligen kan antas vara tvingad till prostitution skall dömas för våldtäkt. I motion Ju23 (kd) föreslås insatser för att förändra attityderna till köp av sexuella tjänster.

Enligt utskottets mening är det givetvis ett viktigt led i arbetet med att bekämpa människohandel att motverka efterfrågan på sexuella tjänster. Den svenska lagstiftningen om straff för köp av sexuella tjänster är en viktig komponent i det arbetet. Regeringens planerade nationella handlingsplan för att bekämpa prostitution och människohandel är ytterligare ett exempel på åtgärder som vidtas i Sverige. Här bör även nämnas Utrikesdepartementets strategi, som bl.a. innehåller att Sverige skall undersöka möjligheterna att minska efterfrågan på sexuella tjänster genom att medvetandegöra och avskräcka potentiella förövare och köpare av sexuella tjänster. Slutligen kan nämnas att det finns utbildningsprogram för gymnasieklasser och värnpliktiga om prostitution, sexuell exploatering och människohandel.

När det gäller motionsönskemålet om vad som bör betraktas som våldtäkt vill utskottet slutligen påminna om att sexualbrottslagstiftningen för närvarande är föremål för ett brett upplagt reformarbete och att regeringens avsikt är att lägga fram en lagrådsremiss under våren 2004.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna Ju20 och Ju23 i här aktuella delar.

Överförande av straffverkställighet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår, med hänvisning till gällande regelverk, att riksdagen avslår ett motionsyrkande om att den som dömts till fängelse för människohandel bör avtjäna straffet i hemlandet. Jämför särskilt yttrande 2 (mp).

I motion Ju448 (mp) anføres att de som dömts för människohandel bör avtjäna straffet i hemlandet.

Utskottet har nyligen behandlat ett motionsyrkande som går ut på att straffverkställighet skall kunna överföras i högre utsträckning (bet. 2003/04:JuU18 s. 24 f.). För en utförlig redovisning av vad som gäller på området kan därför hänvisas till det ärendet. Sammanfattningsvis innebär reglerna på området att det är möjligt att mot den dömdes vilja överföra verkställigheten bl.a. om domen också innehåller ett förordnande om utvisning och den berörda staten tillträtt ett tilläggsprotokoll till den s.k. överförandekonventionen. Detta innebär att överförande – förutom i de fall där en särskild bilateral överenskommelse föreligger – kan ske till Cypern, Danmark, Estland, Finland, Georgien, Island, Litauen, Makedonien, Nederländerna, Norge, Polen, Rumänien, Serbien och Montenegro, Tjeckien, Ungern och Österrike (20 a § förordningen [1977:178] med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom). Initiativ till att föra över verkställigheten tas i princip i alla möjliga fall med viss tid kvar att verkställa. Under år 2003 överfördes 52 personer. I 17 av dessa fall skedde överförandet mot den dömdes vilja.

Utskottet kan i likhet med vad som tidigare anförts i ämnet konstatera att ytterligare stater nyligen har tillträtt tilläggsprotokollet till överförandekonventionen, något som möjliggör överförande av verkställighet i större utsträckning, och att kriminalvården i samtliga fall där det är möjligt verkar för att utvisningsdömdas verkställighet skall överföras till hemlandet. Förklaringen till det relativt låga antalet verkställighetsöverföranden torde i första hand stå att finna i en alltför långsam hantering av ärendena utomlands. I dessa frågor förs en dialog bl.a. mellan konventionsländernas centralmyndigheter. Genom de redogörelser som årligen lämnas i kriminalvårdens årsredo-

visning kan utvecklingen på området följas. Utskottet kan inte se något behov av ett tillkännagivande i denna fråga. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Ju448 i nu behandlad del.

Övriga motioner om människohandel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner om människohandel som väcktes under den allmänna motionstiden år 2003. Utskottet konstaterar att de frågor motionerna tar upp behandlats i de föregående avsnitten.

Flera motioner som väcktes under den allmänna motionstiden år 2003 tar upp frågor om människohandel.

Några av motionerna tar upp lagregleringen av det nuvarande människohandelsbrottet. Sålunda föreslås i motion Ju205 (m) en reglering som innebär att kravet på direkt uppsåt till det åsyftade utnyttjandet skall anses uppfyllt när det är rimligt att anta att gärningsmannen kände till att syftet med gärningen var att offret skulle utnyttjas för sexuella ändamål. I motionerna Ju390 (mp) och Ju459 (s) föreslås en uttrycklig bestämmelse om att samtycke skall sakna rättslig betydelse. I motion Ju448 (mp) förordas en utredning av kravet på användning av otillbörliga medel. Inriktningen bör enligt motionärerna vara att ett sådant krav inte skall gälla i fall där offret är under 25 år. I motion U255 (kd) efterfrågas skärpta straff för människohandel.

Polisens insatser berörs i ett antal motioner. Sålunda föreslås i motionerna K416 (kd) och Ju465 (fp) att internationella polis- och åklagarinsatser skall samordnas i högre utsträckning. Mer polis- och åklagarsamarbete efterfrågas i motion K419 (fp). Motionärerna bakom Ju448 (mp) efterlyser en utredning om polisorganisationen. I motion Ju447 (fp) föreslås ett utvecklat samarbete mellan polis och socialtjänst.

Rättsligt samarbete berörs i några motioner. I motion Ju452 (v) begärs sålunda att Sverige skall ratificera dels FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, dels det i detta ärende aktuella protokollet om människohandel, dels det till samma konvention hörande protokollet om människosmuggling. I motion Ju448 (mp) föreslås att nyss nämnda protokoll skall införlivas med svensk rätt. Att FN-protokollet om människohandel skall ratificeras förordas också i motion A371 (kd).

I motionerna Ju317 (fp) och Sf403 (kd) begärs åtgärder för att säkerställa att poliser och åklagare har erforderliga kunskaper rörande fenomenet människohandel.

I motion Ju447 (fp) efterfrågas dels en nationell handlingsplan mot människohandel, dels insatser för att förändra attityderna till köp av sexuella tjänster.

Utskottet kan konstatera att de ämnen som tagits upp i den nu aktuella motionerna redan behandlats i föregående avsnitt. Utskottet hänvisar därför till vad som anförts där. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna K416, K419, Ju205, Ju317, Ju390, Ju447, Ju448, Ju452, Ju459, Ju465, U255, Sf403 och A371 i här aktuella delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Betydelsen av samtycke, punkt 3 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om betydelsen av samtycke. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju21 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att lagstiftningen mot människohandel bör utformas så att den ger bästa tänkbara förutsättningar för lagföring av gärningsmännen. För detta behövs en klar och tydlig regel om att samtycke till utnyttjande inte skall ha någon straffrättslig betydelse. Utan en sådan bestämmelse finns det som vi ser det en risk för att frågan om samtycke kommer att behöva utredas i varje enskilt ärende. Bestämmelsen i 24 kap. 7 § brottsbalken är inte tillräcklig för att avvärja denna risk. Det förslag som presenterades för Lagrådet bör kunna läggas till grund för ett nytt lagförslag.

Vi anser således att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med ett lagförslag som beaktar det som vi nu anför.

2. Kontroll över offer för människohandel, punkt 4 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kontroll över offer för människohandel. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju23 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser i likhet med flera remissinstanser att uttrycket ”tar kontroll över” är oklart och att det kan leda till problem i rättstillämpningen. Det är inte tillfredsställande att lagtexten inte ger en tydlig avgränsning av det straffbara området och att motiven ges en så framträdande roll vid tolkningen.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som mer klart anger förutsättningarna för straffansvar.

3. Särreglering av människohandel rörande barn, punkt 5 (c) av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om särreglering av människohandel rörande barn. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju20 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser att barns skydd mot människohandel bör förstärkas. I syfte att tydligt markera allvaret i brott riktade mot barn bör de särskilda förutsättningarna för straffansvar i dessa fall tas in i en särskild paragraf. Straffet för människohandel med barn bör vara fängelse i lägst fyra år och högst tio år. I dessa fall behövs det enligt min mening inget undantag för mindre grova fall.

Jag anser att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med ett lagförslag med den innebörd som jag nu angett.

4. Permanent uppehållstillstånd, punkt 8 (fp, kd, c) av Johan Pehrson (fp), Peter Althin (kd), Johan Linander (c) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om permanent uppehållstillstånd. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju22 yrkande 1 och 2003/04:Ju23 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser inte att offer för människohandel får ett tillräckligt skydd genom den möjlighet som finns för förundersökningsledare att ansöka om tidsbegränsade uppehållstillstånd. Regelverket kan bidra till uppfattningen att svenska myndigheter är intresserade mer av att kunna genomföra det rättsliga förfarandet

än av att skydda offret. För att motverka den bilden och för att säkerställa att offer för människohandel känner den trygghet som är en förutsättning för att på bästa sätt bidra i det brottsbekämpande arbetet bör de kunna få permanent uppehållstillstånd. Reglerna om uppehållstillstånd av humanitära skäl bör förtydligas i detta avseende.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den inriktning vi nu förordat.

5. Återvändande till hemlandet, punkt 9 (m, fp, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om återvändande till hemlandet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Ju22 yrkande 2 och 2003/04:Ju290 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det bör vidtas ytterligare åtgärder för att förbättra möjligheterna för offren för människohandel att återgå till ett normalt liv. Här handlar det dels om åtgärder som tar sikte på offrets sociala situation, dels om åtgärder som syftar till att garantera offrens säkerhet. Såvitt gäller den sistnämnda frågan skulle en åtgärd kunna vara att polisen i Sverige underrättar polisen i det land dit vederbörande skall sändas.

Regeringen bör ges i uppdrag att i det internationella arbetet, särskilt inom EU, ta initiativ till att det utarbetas ett program för återanpassning av offer för människohandel.

6. Övriga frågor om stöd till offer för människohandel, punkt 10 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd i andra former till offer för människohandel. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju23 yrkandena 2, 4 och 6.

Ställningstagande

Jag anser att det utöver möjligheterna till uppehållstillstånd bör genomföras en rad förändringar i syfte att förbättra stödet till offren för människohandel.

För det första bör rätten till hälso- och sjukvård inte knytas till frågan om vederbörande fått uppehållstillstånd eller inte. Dessa personer vistas ju här som ett resultat av att de utsatts för ett brott. Deras situation kan inte jämföras med dem som vistas här frivilligt utan att ha införskaffat erforderliga tillstånd. Härill kommer att den brottslighet de utsatts för typiskt sett innefattar en betydande risk att utsättas för sjukdomar, våld och psykiska problem.

I viss utsträckning kan möjligen den befintliga rätten till akutsjukvård tillgodose de behov som finns. Man måste dock räkna med att vårdbehovet inte är begränsat till sådana insatser. Det är inte rimligt att den som utsatts för människohandel i en sådan situation skall behöva avvakta ett beslut om tidsbegränsat uppehållstillstånd för att kunna få vård.

För det andra bör det i lagtexten slås fast att den som är under 18 år inte kan straffas för att han eller hon vistas här utan erforderliga tillstånd. Varken möjligheterna till åtalsunderlåtelse eller undantaget för ringa fall är tillräckliga.

För det tredje anser jag att offrens möjligheter till ersättning bör förbättras. Offer för människohandel vistas här under endast en kort tid. De kan knappast räkna med att gärningsmännen kommer att betala ett utdömt skadestånd. Det finns därför just när det gäller offer för människohandel starka skäl att låta staten betala ett förskott på skadeståndet.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med de lagförslag som krävs för att tillgodose vad jag nu anfört rörande rätten till hälso- och sjukvård samt olovlig vistelse. När det gäller frågan om förskott på skadestånd bör regeringen ges i uppdrag att låta utreda frågan med den inriktning jag nu förordat.

7. Myndighetssamverkan inom Sverige , punkt 11 (m, fp, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om myndighetssamverkan inom Sverige. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju22 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att tullarna har en viktig roll i det brottsbekämpande arbetet. För att effektivisera tullens arbete i denna del bör tullarna vara operativt inte bara vid gränsen och tulltjänstemännen bör ges ökade polisiära befogenheter. Tullarna

bör vidare ges befogenhet att ingripa mot människohandel. Samarbetet med polisen måste också bli bättre. Det är dessutom angeläget att tullen även i fortsättningen har tillgång till polisens register i sin brottsbekämpande verksamhet.

Regeringen bör ges i uppdrag att besluta om tilläggsdirektiv till den pågående utredningen för att tillgodose vad vi nu anför.

8. Internationellt samarbete mot människohandel, punkt 12 (m, fp, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Karin Granbom (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om internationellt samarbete mot människohandel. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju290 yrkande 1.

Ställningstagande

Människohandel är en form av internationell organiserad brottslighet. Den är också gränsöverskridande. För att bekämpa människohandeln krävs följaktligen att de länder som berörs av handeln samarbetar.

Samarbetet inom EU har hittills resulterat i ett flertal strukturer för myndighetssamarbete i syfte att bekämpa brott. Dessa synes ännu inte ha kommit till användning i svenska brottsutredningar, vilket vi beklagar. De brottsbekämpande myndigheterna i Sverige bör göras uppmärksamma på att det finns samarbetsformer som kan förstärkas i syfte att bekämpa människohandel.

Regeringen bör ges i uppdrag att vidta åtgärder för att brottsbekämpningen inom EU rörande människohandel skall bli effektivare.

9. Specialutbildade poliser, punkt 13 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om specialutbildade poliser. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju20 yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att de 30 miljoner kronor som öronmärkts i statsbudgeten för år 2004 för bekämpningen av människohandel inte räcker. Som jag ser det bör särskilda utredningsgrupper med specialutbildade poliser byggas upp inom fler polismyndigheter än dem i Stockholm och Göteborg där de finns i dag. Det krävs alltså särskilda utbildningsinsatser och organisatoriska förändringar.

Regeringen bör ges i uppdrag att beakta det anförda i budgetarbetet.

10. Förebyggande arbete, punkt 14 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om förebyggande arbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju23 yrkande 5 och avslår motion 2003/04:Ju20 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att förebygga handeln med människor. Ett betydelsefullt led i det arbetet är enligt min mening att motverka efterfrågan på sexuella tjänster. Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster är inte tillräcklig. Det behövs dessutom attitydförändringar vilket förutsätter ett långsiktigt arbete på alla nivåer i samhället.

Regeringen bör ges i uppdrag att skynda på arbetet med att utarbeta en nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju23 i denna del. Motion Ju20 bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

11. Förebyggande arbete, punkt 14 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om förebyggande arbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ju20 yrkande 3 och avslår motion 2003/04:Ju23 yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att förebygga människohandel. Ett betydelsefullt led i det arbetet är att motverka efterfrågan på sexuella tjänster. För detta krävs visserligen ett långsiktigt arbete med att påverka attityder. Men också lagstiftningen måste förändras i syfte att tydligt markera vad som är acceptabelt och vad som inte är det. Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster är inte tillräcklig i detta avseende. En gärning som består i att någon har sexuellt umgänge med en person som han antingen vet eller har skälig anledning anta är tvingad till prostitution har ett sådant straffvärde att gärningen bör jämföras med våldtäkt.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag med den inriktning som jag nu förordat. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju20 i denna del. Motion Ju23 bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Särskilda yttranden

1. **Otillbörliga medel, punkt 2 (m)**

Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m) anför:

Lagstiftning måste vara tydlig och praktiskt tillämpbar för att den skall vara motiverad. Det finns redan i dag klara indikationer på att rekvisitet *otillbörliga medel* är ett hinder för att människohandlare skall kunna lagföras för det begångna brottet på ett effektivt sätt. Vi konstaterar därför med tillfredsställelse att utskottet tillkännager vikten av att en analys av borttagande av rekvisitet skall sättas i gång snarast.

Vi anser däremot att tillkännagivandet bör kompletteras med en tidsram. Rättsväsendet har att tillämpa lagen om människohandel i befintligt skick, med därmed förenade svårigheter. Det skulle därför vara lämpligt att man från riksdagen också kräver att förbättringar sker inom en utställd tidsram. Så som det uppkomna läget ser ut, utgår vi ifrån att utredningsarbetet kommer att bedrivas så skyndsamt att riksdagen kan behandla ett förslag, avseende rekvisitet otillbörliga medel, från regeringen under våren 2005.

2. **Överförande av straffverkställighet, punkt 15 (mp)**

Leif Björnlod (mp) anför:

Jag anser att den som dömts för människohandel som regel bör få avtjäna ett fängelsestraff i hemlandet. Eftersom flera av de s.k. ursprungsländerna anslutit sig till tilläggsprotokollet till överförandekonventionen är möjligheterna att överföra verkställigheten goda. Jag har därför valt att inte reservera mig till förman för motion Ju448 i denna del.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:111 Ett utvidgat straffansvar för människohandel:

1. Riksdagen godkänner tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet,
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Följdmotioner

2003/04:Ju20 av Johan Linander m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att människohandel med barn skall särregleras som särskilt brott.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att påföljden för människohandel med barn skall skärpas till fängelse i lägst fyra år och högst tio år samt att människohandel med barn aldrig skall kunna bedömas som mindre grovt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den som har sexuellt umgänge med en människa som man vet eller har skälig anledning att anta är tvingad till prostitution skall kunna dömas till våldtäkt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om specialutbildade poliser vid fasta enheter för att effektivisera polisens arbete mot människohandel.

2003/04:Ju21 av Beatrice Ask m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rekvisitet "otillbörligt medel" bör utgå ur 4 kap. 1 a § BrB.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstadgande av att samtycke inte utesluter ansvar enligt 4 kap. 1 a § BrB.

2003/04:Ju22 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offren för människohandel i normalfallet skall beviljas permanenta uppehållstillstånd av humanitära skäl.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkerställa brottsoffrets säkerhet i hemlandet genom samarbete mellan polismyndigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tullens befogenheter att ingripa mot människohandel samt ökad samordning mellan tull, polis och kustbevakning.

2003/04:Ju23 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om permanent uppehållstillstånd för offer för människohandel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förskottering av skadestånd till brottsoffer.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om justering av den språkliga utformningen av lagtexten enligt vad i motionen anförs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla har samma rätt till hälso- och sjukvård.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av insatser för att förändra attityder vad gäller sexköp.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn mellan 15 och 18 år som varit offer för människohandel inte skall ställas till svars för illegal inresa och vistelse.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:K416 av Alf Svensson m.fl. (kd):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ytterligare prioritera kampen mot narkotika- och människosmugglingen i EU.

2003/04:K419 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förbättra och effektivisera kampen mot internationell brottslighet, inte minst slavhandel med kvinnor och barn.

2003/04:Ju205 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om straffrättsligt ansvar för människohandel.

2003/04:Ju290 av Inger René m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samarbete med EU-länderna förbättra brottsbekämpningen när det gäller trafficking.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samarbete med EU-länderna utarbeta program för återanpassning av kvinnor och barn.

2003/04:Ju317 av Helena Bargholtz (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stoppa handeln med kvinnor.

2003/04:Ju390 av Gustav Fridolin m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av människohandelsbrottet i enlighet med vad i motionen anförs.

2003/04:Ju447 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en nationell handlingsplan mot människohandel snarast måste träda i kraft.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett samlat grepp med tydligt ansvar och lokalt samarbete mellan polis, socialtjänst och frivilligorganisationer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktade informationskampanjer.

2003/04:Ju448 av Mona Jönsson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN-protokollen om handeln med människor för sexuella ändamål och människosmuggling skall införlivas i svenska lagar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utredning av den del i lagen som handlar om otillbörliga medel.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att utöka åldersgränsen för utredning om otillbörliga medel till 25 år.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om straffverkställighet i hemländer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utredning av polisorganisationen.

2003/04:Ju452 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v):

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till riksdagen om ratificering av FN-konventionen om gränsöverskridande brottslighet och tillhörande protokoll.

2003/04:Ju459 av Birgitta Ahlqvist och Carina Hägg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnohandel.

2003/04:Ju465 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser mot människohandel för sexuella ändamål.

2003/04:U255 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att straffen för förövare inom trafficking bör skärpas.

2003/04:Sf403 av Sven Brus m.fl. (kd):

31. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som motverkar handel med människor, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:A371 av Alf Svensson m.fl. (kd):

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens handläggning av ratificeringen av tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 4 kap. 3 § skall upphöra att gälla,

dels att 4 kap. 1 a och 10 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 a §¹

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, med användande av olaga tvång, vilseledande eller något annat sådant otillbörligt medel *förmår någon att bege sig eller låta sig transporteras till ett annat land* i syfte att personen där skall utsättas för brott enligt 6 kap. 1, 2, 3 eller 4 §, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål, döms för människohandel för sexuella ändamål till fängelse i lägst två och högst tio år.

För människohandel för sexuell ändamål döms också den som tar emot, transporterar eller inhyser en person som kommit till ett land under de förhållanden som anges i första stycket, om det sker med användande av sådant otillbörligt medel och i sådant syfte som anges där.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, med användande av olaga tvång eller vilseledande, *med utnyttjande av någons utsatta be-lägenhet* eller med något annat sådant otillbörligt medel *rekryterar, transporterar, inhyser, tar emot eller vidtar någon annan sådan åtgärd med en person, och därigenom tar kontroll över personen*, i syfte att personen skall

1. utsättas för brott enligt 6 kap. 1, 2, 3 eller 4 §, utnyttjas för tillfälliga sexuella förbindelser eller på annat sätt utnyttjas för sexuella ändamål,

2. utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete eller annat sådant tvångstillstånd,

3. utnyttjas för avlägsnande av organ, eller

4. på annat sätt utnyttjas i en situation som innebär nödläge för den utsatte,

döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Detsamma gäller den som i sådant syfte som anges i första stycket,

1. till annan för över kontrollen över en person, eller

2. från annan tar emot kontrollen över en person.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år skall

¹ Senaste lydelse 2002:436.

arton år skall dömas för människohandel för *sexuella ändamål* även om inte *olaga tvång, vilseledande eller något annat* sådant otillbörligt medel använts.

Är ett brott som avses i första–tredje styckena mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år.

dömas för människohandel även om inte *något* sådant otillbörligt medel *som anges där har* använts.

10 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel för *sexuella ändamål*, olaga frihetsberövande eller *försättande i nödläge* och för underlåtenhet att avslöja sådant brott döms till ansvar enligt vad som sägs i 23 kap. Detsamma gäller för försök eller förberedelse till olaga tvång som är grovt eller till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa.

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, *människohandel* eller olaga frihetsberövande och för underlåtenhet att avslöja sådant brott döms till ansvar enligt vad som sägs i 23 kap. Detsamma gäller för försök eller förberedelse till olaga tvång som är grovt eller till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

² Senaste lydelse 2002:436.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Vad i denna lag stadgas skall äga tillämpning vid förundersökning angående

brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar gärning varom i 4 § nämnda kap. sägs,

brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 §, 18 kap. 1, 3 eller 4 § eller 19 kap. 1, 2, 5, 6, 7, 8 eller 10 § brottsbalken,

brott som avses i 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 § eller 4 kap. 1, 2, 3 eller 4 § brottsbalken, om gärningen innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 18 kap. 2 § samma balk,

brott som avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller

försök, förberedelse eller stämpling till brott som ovan nämnts, om sådan gärning är belagd med straff.

Vad i denna lag stadgas skall äga tillämpning vid förundersökning angående

brott som avses i 13 kap. 1, 2, 3, 5 a eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar gärning varom i 4 § nämnda kap. sägs,

brott som avses i 13 kap. 4 eller 5 §, 18 kap. 1, 3 eller 4 § eller 19 kap. 1, 2, 5, 6, 7, 8 eller 10 § brottsbalken,

brott som avses i 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 § eller 4 kap. 1, 1 a, 2 eller 4 § brottsbalken, om gärningen innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 18 kap. 2 § samma balk,

brott som avses i 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, eller

försök, förberedelse eller stämpling till brott som ovan nämnts, om sådan gärning är belagd med straff.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004.

¹ Senaste lydelse 2003:151

BILAGA 4

FN-protokollet mot människohandel

Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the united nations convention against transnational organized crime

Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet

Preamble

The States Parties to this Protocol

Ingress¹

De stater som är parter i detta protokoll (nedan kallade parterna),

Declaring that effective action to prevent and combat trafficking in persons, especially women and children, requires a comprehensive international approach in the countries of origin, transit and destination that includes measures to prevent such trafficking, to punish the traffickers and to protect the victims of such trafficking, including by protecting their internationally recognized human rights,

som förklarar att effektiva åtgärder för att förebygga och bekämpa handel med människor, särskilt kvinnor och barn, fordrar ett allomfattande internationellt tillvägagångssätt i ursprungsländerna, transitländerna och destinationsländerna, däribland åtgärder för att förebygga sådan handel, bestraffa de personer som bedriver den och skydda dess offer, bland annat genom att skydda deras internationellt erkända mänskliga rättigheter,

Taking into account the fact that, despite the existence of a variety of international instruments containing rules and practical measures to combat the exploitation of persons, especially women and children, there is no universal instrument that addresses all aspects of trafficking in persons,

som beaktar den omständigheten att det – trots mångfalden av internationella instrument som innehåller regler och praktiska åtgärder för att bekämpa utnyttjande av människor, särskilt kvinnor och barn – inte finns något universellt instrument som beaktar alla aspekter av handel med människor,

¹ Denna del av protokollet finns inte med i propositionen.

Concerned that, in the absence of such an instrument, persons who are vulnerable to trafficking will not be sufficiently protected,

som är oroade över att personer som är utsatta för handel med människor, i avsaknad av ett sådant instrument, inte är tillräckligt skyddade,

Recalling General Assembly resolution 53/111 of 9 december 1998, in which the Assembly decided to establish an open-ended intergovernmental ad hoc committee for the purpose of elaborating a comprehensive international convention against transnational organized crime and of discussing the elaboration of, inter alia, an international instrument addressing trafficking in women and children,

som återoppar generalförsamlingens resolution 53/111 av den 9 december 1998, i vilken församlingen beslutar att upprätta en öppen, mellanstatlig ad hoc-kommitté för att utarbeta en allomfattande internationell konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och att diskutera upprättande av bland annat ett internationellt instrument om handel med kvinnor och barn,

Convinced that supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime with an international instrument for the prevention, suppression and punishment of trafficking in persons, especially women and children, will be useful in preventing and combating that crime,

som är övertygade om att ett internationellt instrument om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, som kompletterar Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, kommer att vara till nytta för att förebygga och bekämpa denna brottslighet,

Have agreed as follows:

har kommit överens om följande.

I. General provisions**Kapitel I Allmänna bestämmelser****Article 1****Relation with the United Nations Convention against Transnational Organized Crime**

1. This Protocol supplements the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. It shall be interpreted together with the Convention.

2. The provisions of the Convention shall apply, *mutatis mutandis*, to this Protocol unless otherwise provided herein.

3. The offences established in accordance with article 5 of this Protocol shall be regarded as offences established in accordance with the Convention.

Artikel 1**Förhållande till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande Organiserad brottslighet**

1. Detta protokoll kompletterar Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Det skall tolkas tillsammans med den konventionen.

2. Bestämmelserna i konventionen skall i tillämpliga delar gälla detta protokoll, såvida inte annat anges häri.

3. Brott som anges i artikel 5 i detta protokoll skall betraktas som brott enligt konventionen.

Article 2**Statement of purpose**

The purposes of this Protocol are:

(a) To prevent and combat trafficking in persons, paying particular attention to women and children;

(b) To protect and assist the victims of such trafficking, with full respect for their human rights; and

(c) To promote cooperation among States Parties in order to meet those objectives.

Artikel 2**Syfte**

Detta protokolls syften är

a) att förebygga och bekämpa handel med människor, med särskild hänsyn till kvinnor och barn,

b) att skydda och bistå offren för sådan handel med full respekt för deras mänskliga rättigheter, och

c) att främja samarbete mellan parterna för att uppnå dessa syften.

Article 3**Use of terms**

For the purposes of this Protocol:

(a) "Trafficking in persons" shall mean the recruitment, trans-

Artikel 3**Definitioner**

I detta protokoll avses med

a) *handel med människor*: rekrytering, transport, överföring, hysan-

portation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;

(b) The consent of a victim of trafficking in persons to the intended exploitation set forth in subparagraph (a) of this article shall be irrelevant where any of the means set forth in subparagraph (a) have been used;

(c) The recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of a child for the purpose of exploitation shall be considered "trafficking in persons" even if this does not involve any of the means set forth in subparagraph (a) of this article;

(d) "Child" shall mean any person under eighteen years of age.

Article 4

Scope of application

This Protocol shall apply, except as otherwise stated herein, to the prevention, investigation and prosecution of the offences established in accordance with article 5 of this Protocol, where those offences are transnational in nature and involve an organized criminal group, as well as to the protection of victims of such offences.

de eller mottagande av personer genom hot om eller bruk av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycke från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person. Utnyttjande skall innebära åtminstone utnyttjande av andras prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller tvångstjänst, slaveri eller med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, trälldom eller avlägsnande av organ.

b) Samtycke som ges av någon som är offer för handel med människor till sådant åsyftat utnyttjande som anges i a ovan skall sakna betydelse när något av de medel som anges där har använts.

c) Rekrytering, transport, överföring, hysande och mottagande av barn för utnyttjandeändamål skall betraktas som handel med människor, även om inget av de medel som anges i a ovan har använts.

d) *barn*: person under 18 års ålder.

Artikel 4

Tillämpningsområde

Såvida inte annat anges, skall detta protokoll tillämpas på förebyggande, utredning och lagföring av brott som anges i artikel 5 i detta protokoll, när brottet är gränsöverskridande till sin natur och en organiserad brottslig sammanslutning är delaktig, liksom för skydd av offren för sådana brott.

Article 5**Criminalization**

1. Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences the conduct set forth in article 3 of this Protocol, when committed intentionally.

2. Each State Party shall also adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences:

(a) Subject to the basic concepts of its legal system, attempting to commit an offence established in accordance with paragraph 1 of this article;

(b) Participating as an accomplice in an offence established in accordance with paragraph 1 of this article; and

(c) Organizing or directing other persons to commit an offence established in accordance with paragraph 1 of this article.

II. Protection of victims of trafficking in persons

Article 6**Assistance to and protection of victims of trafficking in persons**

1. In appropriate cases and to the extent possible under its domestic law, each State Party shall protect the privacy and identity of victims of trafficking in persons, including, inter alia, by making legal proceedings relating to such trafficking confidential.

2. Each State Party shall ensure that its domestic legal or administrative system contains measures that provide to victims of trafficking in persons, in appropriate cases:

(a) Information on relevant court and administrative proceedings;

(b) Assistance to enable their vi-

Artikel 5**Kriminalisering**

1. Varje part skall vidta de lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som erfordras för att straffbelägga sådana gärningar som anges i artikel 3 i detta protokoll när de begås uppsåtligt.

2. Varje part skall också vidta de lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som erfordras för att straffbelägga följande gärningar:

a) Att försöka begå ett brott som anges i punkt 1 i denna artikel under de förutsättningar som följer av grundprinciperna i partens rättsordning.

b) Att delta som medbrottsling i ett brott som anges i punkt 1 ovan.

c) Att organisera eller förmå andra att begå ett brott som anges i punkt 1 ovan.

Kapitel II Skydd av offer för handel med människor

Artikel 6**Bistånd till och skydd av offer för handel med människor**

1. I lämpliga fall och i den utsträckning det är möjligt enligt nationell lag, skall varje part skydda de personers privatliv och identitet vilka har utsatts för handel med människor, inklusive genom att exempelvis hålla de rättsliga förfarandena med avseende på sådan handel konfidentiella.

2. Varje part skall tillse att dess rättsordning och förvaltningssystem innehåller åtgärder som, i lämpliga fall, tillförsäkrar offren för handel med människor följande.

a) Information om tillämpliga domstolsförfaranden och administrativa förfaranden.

b) Biträde med att få sina syn-

ews and concerns to be presented and considered at appropriate stages of criminal proceedings against offenders, in a manner not prejudicial to the rights of the defence.

3. Each State Party shall consider implementing measures to provide for the physical, psychological and social recovery of victims of trafficking in persons, including, in appropriate cases, in cooperation with non-governmental organizations, other relevant organizations and other elements of civil society, and, in particular, the provision of:

- (a) Appropriate housing;
- (b) Counselling and information, in particular as regards their legal rights, in a language that the victims of trafficking in persons can understand;
- (c) Medical, psychological and material assistance; and
- (d) Employment, educational and training opportunities.

4. Each State Party shall take into account, in applying the provisions of this article, the age, gender and special needs of victims of trafficking in persons, in particular the special needs of children, including appropriate housing, education and care.

5. Each State Party shall endeavour to provide for the physical safety of victims of trafficking in persons while they are within its territory.

6. Each State Party shall ensure that its domestic legal system contains measures that offer victims of trafficking in persons the possibility of obtaining compensation for damage suffered.

punkter och intressen framförda och beaktade i lämpliga skeden av straffrättsliga förfaranden mot förövarna på ett sätt som inte inkräktar på försvarets rättigheter.

3. Varje part skall överväga att vidta åtgärder för brottsoffrens fysiska, psykiska och sociala rehabilitering, däribland i lämpliga fall i samarbete med enskilda organisationer, andra berörda organisationer samt andra delar av det civila samhället, särskilt genom att tillhandahålla följande.

- a) Ett lämpligt boende.
- b) Rådgivning och information, särskilt vad avser offrens lagliga rättigheter, på ett språk som de kan förstå.
- c) Medicinskt, psykologiskt och materiellt bistånd.
- d) Möjligheter till sysselsättning, utbildning och fortbildning.

4. Varje part skall vid tillämpningen av bestämmelserna i denna artikel beakta brottsoffrens ålder, kön och särskilda behov, speciellt barns särskilda behov, innefattande lämpligt boende, utbildning och omvårdnad.

5. Varje part skall sträva efter att skydda offrens fysiska säkerhet när de befinner sig inom partens territorium.

6. Varje part skall tillse att dess nationella rättssystem innehåller mekanismer som erbjuder offren möjlighet att få ersättning för liden skada.

Article 7**Status of victims of trafficking in persons in receiving States**

1. In addition to taking measures pursuant to article 6 of this Protocol, each State Party shall consider adopting legislative or other appropriate measures that permit victims of trafficking in persons to remain in its territory, temporarily or permanently, in appropriate cases.

2. In implementing the provision contained in paragraph 1 of this article, each State Party shall give appropriate consideration to humanitarian and compassionate factors.

Article 8**Repatriation of victims of trafficking in persons**

1. The State Party of which a victim of trafficking in persons is a national or in which the person had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving State Party shall facilitate and accept, with due regard for the safety of that person, the return of that person without undue or unreasonable delay.

2. When a State Party returns a victim of trafficking in persons to a State Party of which that person is a national or in which he or she had, at the time of entry into the territory of the receiving State Party, the right of permanent residence, such return shall be with due regard for the safety of that person and for the status of any legal proceedings related to the fact that the person is a victim of trafficking and shall preferably be voluntary.

3. At the request of a receiving State Party, a requested State Party shall, without undue or unreasonable delay, verify whether a person who is a victim of trafficking

Artikel 7**Rättslig ställning för offer för handel med människor i mottagande stater**

1. Utöver att vidta åtgärder enligt artikel 6 i detta protokoll skall varje part överväga att vidta lagstiftningsåtgärder eller andra lämpliga åtgärder som tillåter offer för handel med människor att – tillfälligt eller stadigvarande – stanna inom partens territorium i lämpliga fall.

2. Vid genomförandet av bestämmelsen i punkt 1 ovan skall varje part ta lämplig hänsyn till humanitära skäl och barmhärtighets-skäl.

Artikel 8**Brottsoffrens återvändande**

1. Den part i vilken ett offer för handel med människor är medborgare eller där han eller hon hade rätt att permanent vistas vid tiden för inresan i den mottagande partens territorium skall, med vederbörlig hänsyn till personens säkerhet, underlätta och gå med på denna persons återvändande utan oberättigat eller oskäligt dröjsmål.

2. När en part återsänder ett offer för handel med människor till en part där personen är medborgare eller där han eller hon, vid tiden för inresan i den mottagande partens territorium, hade rätt att permanent vistas, skall återsändandet ske med vederbörlig hänsyn till personens säkerhet och till läget i eventuella rättsliga förfaranden som har att göra med den omständigheten att personen är offer för handel med människor och det skall helst vara frivilligt.

3. På begäran av en mottagande part skall en anmodad part, utan oberättigat eller oskäligt dröjsmål, bekräfta om ett offer för handel med människor är dess medborgare eller

in persons is its national or had the right of permanent residence in its territory at the time of entry into the territory of the receiving State Party.

4. In order to facilitate the return of a victim of trafficking in persons who is without proper documentation, the State Party of which that person is a national or in which he or she had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving State Party shall agree to issue, at the request of the receiving State Party, such travel documents or other authorization as may be necessary to enable the person to travel to and re-enter its territory.

5. This article shall be without prejudice to any right afforded to victims of trafficking in persons by any domestic law of the receiving State Party.

6. This article shall be without prejudice to any applicable bilateral or multilateral agreement or arrangement that governs, in whole or in part, the return of victims of trafficking in persons.

III. Prevention, cooperation and other measures

Article 9

Prevention of trafficking in persons

1. States Parties shall establish comprehensive policies, programmes and other measures:

(a) To prevent and combat trafficking in persons; and

(b) To protect victims of trafficking in persons, especially women and children, from revictimization.

2. States Parties shall endeavour to undertake measures such as research, information and mass media campaigns and social and eco-

innehade rätt att permanent vistas i dess territorium vid tiden för inresan i den mottagande partens territorium.

4. För att underlätta återvändandet för ett offer för handel med människor som saknar erforderliga handlingar, skall den part i vilken vederbörande är medborgare, eller där han eller hon hade rätt att permanent vistas vid tiden för inresan i den mottagande statens territorium, gå med på att, på begäran av den mottagande parten, utfärda sådana resehandlingar eller sådant annat tillstånd som kan behövas för att tillåta personen att resa in i och återvända till dess territorium.

5. Denna artikel skall inte inkräkta på någon rättighet som brottsoffren kan ha med stöd av den mottagande partens nationella lag.

6. Denna artikel skall inte inkräkta på något tillämpligt bilateralt eller multilateralt avtal eller arrangemang som helt eller delvis gäller offrens återvändande.

Kapitel III Förebyggande, samarbete och andra åtgärder

Artikel 9

Förebyggande av handel med människor

1. Parterna skall upprätta heltäckande policy och program samt vidta andra åtgärder för att

a) förebygga och bekämpa handel med människor och

b) skydda offer för handel med människor, särskilt kvinnor och barn, från upprepad utsatthet.

2. Parterna skall sträva efter att vidta åtgärder såsom forskning, informations- och massmediekampanjer samt sociala och ekonomiska

conomic initiatives to prevent and combat trafficking in persons.

3. Policies, programmes and other measures established in accordance with this article shall, as appropriate, include cooperation with non-governmental organizations, other relevant organizations and other elements of civil society.

4. States Parties shall take or strengthen measures, including through bilateral or multi-lateral cooperation, to alleviate the factors that make persons, especially women and children, vulnerable to trafficking, such as poverty, underdevelopment and lack of equal opportunity.

5. States Parties shall adopt or strengthen legislative or other measures, such as educational, social or cultural measures, including through bilateral and multilateral cooperation, to discourage the demand that fosters all forms of exploitation of persons, especially women and children, that leads to trafficking.

Article 10 **Information exchange and training**

1. Law enforcement, immigration or other relevant authorities of States Parties shall, as appropriate, cooperate with one another by exchanging information, in accordance with their domestic law, to enable them to determine:

(a) Whether individuals crossing or attempting to cross an international border with travel documents belonging to other persons or without travel documents are perpetrators or victims of trafficking in persons;

(b) The types of travel document that individuals have used or attempted to use to cross an international border for the purpose of trafficking in persons; and

initiativ för att förebygga och bekämpa handel med människor.

3. Policy, program och andra åtgärder i enlighet med denna artikel skall, när det är lämpligt, omfatta samarbete med enskilda organisationer, andra berörda organisationer och andra delar av det civila samhället.

4. Parterna skall vidta eller förstärka åtgärder, däribland genom bilateralt och multilateralt samarbete, för att lindra de omständigheter som gör människor, särskilt kvinnor och barn, sårbara för handel med människor, såsom fattigdom, underutveckling och brist på lika möjligheter.

5. Parterna skall vidta eller förstärka lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder, såsom utbildnings-, sociala eller kulturella åtgärder, däribland genom bilateralt och multilateralt samarbete, för att motverka sådan efterfrågan som främjar alla former av utnyttjande av människor, särskilt kvinnor och barn, som leder till handel med människor.

Artikel 10 **Informationsutbyte och utbildning**

1. Parternas rättsvårdande myndigheter, immigrationsmyndigheter och andra berörda myndigheter skall på lämpligt sätt samarbeta med varandra genom informationsutbyte i enlighet med vars och ens nationella lag för att kunna avgöra följande:

a) Huruvida personer som passerar eller försöker passera en nationsgräns med resehandlingar tillhörande andra personer, eller utan resehandlingar, är förövre av eller offer för handel med människor.

b) Vilka slags resehandlingar som personer har använt eller försökt använda för att passera en nationsgräns i syfte att bedriva handel med människor.

(c) The means and methods used by organized criminal groups for the purpose of trafficking in persons, including the recruitment and transportation of victims, routes and links between and among individuals and groups engaged in such trafficking, and possible measures for detecting them.

2. States Parties shall provide or strengthen training for law enforcement, immigration and other relevant officials in the prevention of trafficking in persons. The training should focus on methods used in preventing such trafficking, prosecuting the traffickers and protecting the rights of the victims, including protecting the victims from the traffickers. The training should also take into account the need to consider human rights and child- and gender-sensitive issues and it should encourage cooperation with non-governmental organizations, other relevant organizations and other elements of civil society.

3. A State Party that receives information shall comply with any request by the State Party that transmitted the information that places restrictions on its use.

Article 11 Border measures

1. Without prejudice to international commitments in relation to the free movement of people, States Parties shall strengthen, to the extent possible, such border controls as may be necessary to prevent and detect trafficking in persons.

2. Each State Party shall adopt legislative or other appropriate measures to prevent, to the extent possible, means of transport operated by commercial carriers from being used in the commission of offences established in accordance

c) Vilka medel och metoder som organiserade brottsliga sammanslutningar använder för handel med människor, innefattande rekrytering och transport av brottsoffer, rutter och länkar mellan och bland personer och sammanslutningar som bedriver sådan handel samt möjliga åtgärder för att upptäcka dem.

2. Parterna skall tillhandahålla eller förbättra utbildning för personal vid rättsvårdande myndigheter, migrationspersonal och andra berörda befattningshavare i förebyggande av handel med människor. Utbildningen bör koncentreras på metoder som används för att förebygga sådan handel, lagföra förövarna samt skydda offrens rättigheter, däribland skydd av offren mot förövarna. Utbildningen bör också ta hänsyn till behovet av att beakta mänskliga rättigheter och frågor som rör barn- och könsperspektiv samt främja samarbete med enskilda organisationer, andra berörda organisationer och andra delar av det civila samhället.

3. En part som tar emot information skall tillmötesgå en begäran av den part som lämnar denna om begränsning av dess användning.

Artikel 11 Åtgärder vid gränser

1. Utan att det skall inkräkta på internationella åtaganden avseende fri rörlighet för personer, skall parterna så långt som möjligt förstärka sådan gränskontroll som kan vara nödvändig för att förebygga och upptäcka handel med människor.

2. Varje part skall vidta lagstiftningsåtgärder eller andra lämpliga åtgärder för att så långt som möjligt förebygga att transportmedel som används av affärsdrivande fraktförare används vid förövande av brott som anges i artikel 5 i detta proto-

with article 5 of this Protocol.

3. Where appropriate, and without prejudice to applicable international conventions, such measures shall include establishing the obligation of commercial carriers, including any transportation company or the owner or operator of any means of transport, to ascertain that all passengers are in possession of the travel documents required for entry into the receiving State.

4. Each State Party shall take the necessary measures, in accordance with its domestic law, to provide for sanctions in cases of violation of the obligation set forth in paragraph 3 of this article.

5. Each State Party shall consider taking measures that permit, in accordance with its domestic law, the denial of entry or revocation of visas of persons implicated in the commission of offences established in accordance with this Protocol.

6. Without prejudice to article 27 of the Convention, States Parties shall consider strengthening cooperation among border control agencies by, inter alia, establishing and maintaining direct channels of communication.

Article 12

Security and control of documents

Each State Party shall take such measures as may be necessary, within available means:

(a) To ensure that travel or identity documents issued by it are of such quality that they cannot easily be misused and cannot readily be falsified or unlawfully altered, replicated or issued; and

(b) To ensure the integrity and security of travel or identity documents issued by or on behalf of the State Party and to prevent their unlawful creation, issuance and

koll.

3. Där så är lämpligt och utan att det skall inkräkta på tillämpliga internationella konventioner, skall dessa åtgärder innefatta åläggande av skyldighet för affärsdrivande fraktförare, inbegripet varje transportföretag eller ägare eller yrkesmässig brukare av transportmedel, att tillse att alla passagerare innehar de nödvändiga resehandlingarna för inresa i den mottagande staten.

4. Varje part skall vidta nödvändiga åtgärder i enlighet med sin nationella lag för att kunna föreskriva sanktioner vid bristande uppfyllelse av de skyldigheter som anges i punkt 3 i denna artikel.

5. Varje part skall överväga att vidta åtgärder som, i enlighet med dess nationella lag, tillåter avvisning eller återkallelse av visering för personer som är delaktiga i förövande av brott som straffbeläggs i enlighet med detta protokoll.

6. Utan att det skall inkräkta på artikel 27 i konventionen, skall parterna överväga att förstärka samarbetet mellan gränskontrollmyndigheterna, bland annat genom att skapa och upprätthålla direkta kommunikationsvägar.

Artikel 12

Säkerhet och kontroll av handlingar

Varje part skall vidta nödvändiga åtgärder för att, inom ramen för tillgängliga resurser, trygga

a) att rese- eller identitetshandlingar som den utfärdar är av sådan kvalitet att de inte enkelt kan missbrukas, förfälskas eller olagligen ändras, mångfaldigas eller utfärdas, och

b) skydd och säkerhet för äktheten av rese- och identitetshandlingar som den har utfärdat, eller som har utfärdats på dess vägnar, samt förebyggande av olaglig tillverkning,

use.

utfärdande och användning av sådana handlingar.

Article 13

Legitimacy and validity of documents

At the request of another State Party, a State Party shall, in accordance with its domestic law, verify within a reasonable time the legitimacy and validity of travel or identity documents issued or purported to have been issued in its name and suspected of being used for trafficking in persons.

Artikel 13

Handlingars äkthet och giltighet

En part skall, på begäran av en annan part, i enlighet med sin nationella lag inom skäligen tid kontrollera äktheten och giltigheten för rese- eller identitetshandlingar som har utfärdats eller som påstås ha utfärdats i dess namn och som misstänks för att användas i syfte att bedriva handel med människor.

IV. Final provisions

Kapitel IV Slutbestämmelser

Article 14

Saving clause

1. Nothing in this Protocol shall affect the rights, obligations and responsibilities of States and individuals under international law, including international humanitarian law and international human rights law and, in particular, where applicable, the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the principle of non-refoulement as contained therein.

2. The measures set forth in this Protocol shall be interpreted and applied in a way that is not discriminatory to persons on the ground that they are victims of trafficking in persons. The interpretation and application of those measures shall be consistent with internationally recognized principles of non-discrimination.

Artikel 14

Bestämmelser om förbehåll

1. Ingenting i detta protokoll skall påverka rättigheter, skyldigheter eller förpliktelser som stater eller enskilda personer har enligt internationell rätt, innefattande internationell humanitär rätt, internationell rätt avseende mänskliga rättigheter och särskilt, när de är tillämpliga, 1951 års konvention och 1967 års protokoll om flyktingars rättsliga ställning och principen om icke-avvisning som ingår i dem.

2. De åtgärder som anges i detta protokoll skall tolkas och tillämpas på ett sätt som inte diskriminerar personer på den grunden att de är offer för handel med människor. Tolkningen och tillämpningen av dessa åtgärder skall vara förenliga med internationellt erkända principer om icke-diskriminering.

Article 15

Settlement of disputes

1. States Parties shall endeavour to settle disputes concerning the interpretation or application of this Protocol through negotiation.

2. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of this

Artikel 15

Tvistlösning

1. Parterna skall sträva efter att lösa tvister om tolkningen och tillämpningen av detta protokoll genom förhandlingar.

2. Tvister mellan två eller flera parter om tolkningen eller tillämpningen av detta protokoll som inte

Protocol that cannot be settled through negotiation within a reasonable time shall, at the request of one of those States Parties, be submitted to arbitration. If, six months after the date of the request for arbitration, those States Parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any one of those States Parties may refer the dispute to the International Court of Justice by request in accordance with the Statute of the Court.

3. Each State Party may, at the time of signature, ratification, acceptance or approval of or accession to this Protocol, declare that it does not consider itself bound by paragraph 2 of this article. The other States Parties shall not be bound by paragraph 2 of this article with respect to any State Party that has made such a reservation.

4. Any State Party that has made a reservation in accordance with paragraph 3 of this article may at any time withdraw that reservation by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Article 16

Signature, ratification, acceptance, approval and accession

1. This Protocol shall be open to all States for signature from 12 to 15 December 2000 in Palermo, Italy, and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 12 December 2002.

2. This Protocol shall also be open for signature by regional economic integration organizations provided that at least one member State of such organization has signed this Protocol in accordance with paragraph 1 of this article.

3. This Protocol is subject to ratification, acceptance or approval.

kan lösas genom förhandlingar inom skälig tid skall, på begäran av någon av dem, hänskjutas till skiljeförfarande. Om dessa parter sex månader efter dagen för hänskjutandet till skiljeförfarande inte kan komma överens om hur skiljeförfarandet skall ske, får en av dem hänskjuta tvisten till Internationella domstolen i enlighet med dennas stadga.

3. Varje part får, när den undertecknar, ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till detta protokoll, förklara att den inte anser sig vara bunden av punkt 2 i denna artikel. De övriga parterna skall inte vara bundna av punkt 2 i denna artikel gentemot en part som har gjort ett sådant förbehåll.

4. En part som har gjort ett förbehåll i enlighet med punkt 3 i denna artikel kan när som helst häva detta genom ett meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 16

Undertecknande, ratifikation, godtagande, godkännande och anslutning

1. Detta protokoll skall stå öppet för undertecknande av alla stater från den 12 till den 15 december 2000 i Palermo, Italien, och därefter vid Förenta nationernas högkvarter i New York till den 12 december 2002.

2. Detta protokoll skall också stå öppet för undertecknande av regionala organisationer för ekonomisk integration, om minst en medlemsstat i en sådan organisation har undertecknat detta protokoll i enlighet med punkt 1 i denna artikel.

3. Detta protokoll skall ratificeras, godtas eller godkännas. Instrument

Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations. A regional economic integration organization may deposit its instrument of ratification, acceptance or approval if at least one of its member States has done likewise. In that instrument of ratification, acceptance or approval, such organization shall declare the extent of its competence with respect to the matters governed by this Protocol. Such organization shall also inform the depositary of any relevant modification in the extent of its competence.

4. This Protocol is open for accession by any State or any regional economic integration organization of which at least one member State is a Party to this Protocol. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations. At the time of its accession, a regional economic integration organization shall declare the extent of its competence with respect to matters governed by this Protocol. Such organization shall also inform the depositary of any relevant modification in the extent of its competence.

Article 17 **Entry into force**

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the fortieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, except that it shall not enter into force before the entry into force of the Convention. For the purpose of this paragraph, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by member States of

avseende ratifikation, godkännande eller godtagande skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare. En regional organisation för ekonomisk integration får deponera sitt instrument avseende ratifikation, godkännande eller godtagande om minst en av dess medlemsstater har gjort detsamma. I sitt instrument avseende ratifikation, godkännande eller godtagande skall en sådan organisation förklara omfattningen av sin behörighet med avseende på frågor som täcks av detta protokoll. En sådan organisation skall också meddela depositarien om varje ändring av betydelse inom sitt behörighetsområde.

4. Detta protokoll skall stå öppet för anslutning av stater eller regionala organisationer för ekonomisk integration i vilka minst en medlemsstat är part i protokollet. Anslutningsinstrument skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare. Vid sin anslutning skall en regional organisation för ekonomisk integration förklara omfattningen av sin behörighet med avseende på frågor som täcks av protokollet. En sådan organisation skall också meddela depositarien om varje ändring av betydelse inom sitt behörighetsområde.

Artikel 17 **Ikraftträdande**

1. Detta protokoll träder i kraft den nittionde dagen efter dagen för deponering av det fyrtionde instrumentet avseende ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning, men det skall inte träda i kraft före konventionen. För det syfte som avses i denna punkt skall ett instrument som deponerats av en regional organisation för ekonomisk integration inte räknas utöver de instrument som deponerats av medlemsstaterna i en sådan organisa-

such organization.

2. For each State or regional economic integration organization ratifying, accepting, approving or acceding to this Protocol after the deposit of the fortieth instrument of such action, this Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit by such State or organization of the relevant instrument or on the date this Protocol enters into force pursuant to paragraph 1 of this article, whichever is the later.

Article 18 Amendment

1. After the expiry of five years from the entry into force of this Protocol, a State Party to the Protocol may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations, who shall thereupon communicate the proposed amendment to the States Parties and to the Conference of the Parties to the Convention for the purpose of considering and deciding on the proposal. The States Parties to this Protocol meeting at the Conference of the Parties shall make every effort to achieve consensus on each amendment. If all efforts at consensus have been exhausted and no agreement has been reached, the amendment shall, as a last resort, require for its adoption a two-thirds majority vote of the States Parties to this Protocol present and voting at the meeting of the Conference of the Parties.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote under this article with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to this Protocol. Such organizations shall

tion.

2. För varje stat eller regional organisation för ekonomisk integration som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till detta protokoll efter det att det fyrtiende instrumentet har deponerats skall protokoll träda i kraft den trettionde dagen efter dagen för ifrågavarande stats eller organisations deponering av motsvarande instrument eller den dag detta protokoll träder i kraft enligt punkt 1 i denna artikel, beroende på vilken händelse som inträffar senast.

Artikel 18 Ändringar

1. Fem år efter detta protokolls ikraftträdande får en part i protokollet inkomma med ändringsförslag till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall delge det till parterna och konventionsstatskonferensen för prövning och antagande. När parterna i detta protokoll möts vid konventionsstatskonferensen, skall de göra alla ansträngningar för att uppnå enhällighet om ändringar. Om alla ansträngningar att uppnå enhällighet har varit förgäves och ingen enighet uppnåtts, skall, som en sista utväg för att ändringen skall antas, krävas att den godtagits av en majoritet av två tredjedelar av de närvarande och röstande parterna i detta protokoll vid partskonferensen.

2. Regionala organisationer för ekonomisk integration får i frågor som faller inom deras behörighet utöva sin rösträtt enligt denna artikel med det antal röster som är lika med antalet av dess medlemsstater som är parter i detta protokoll. Sådana organisationer får inte utöva

not exercise their right to vote if their member States exercise theirs and vice versa.

3. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of this article is subject to ratification, acceptance or approval by States Parties.

4. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of this article shall enter into force in respect of a State Party ninety days after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of an instrument of ratification, acceptance or approval of such amendment.

5. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties which have expressed their consent to be bound by it. Other States Parties shall still be bound by the provisions of this Protocol and any earlier amendments that they have ratified, accepted or approved.

Article 19 Denunciation

1. A State Party may denounce this Protocol by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Such denunciation shall become effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. A regional economic integration organization shall cease to be a Party to this Protocol when all of its member States have denounced it.

Article 20 Depositary and languages

1. The Secretary-General of the United Nations is designated depositary of this Protocol.

2. The original of this Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spa-

sin rösträtt när dess medlemsstater utövar sin rösträtt och omvänt.

3. En ändring som antagits i enlighet med punkt 1 i denna artikel skall ratificeras, godtas eller godkännas av parterna.

4. En ändring som antagits i enlighet med punkt 1 i denna artikel träder i kraft för en part 90 dagar efter dagen för deponering hos Förenta nationernas generalsekreterare av ett instrument avseende ratifikation, godtagande eller godkännande av ändringen.

5. När en ändring träder i kraft, skall den vara bindande för de parter som har uttryckt sitt medgivande till att vara bundna av den. De övriga parterna skall fortsätta att vara bundna av bestämmelserna i detta protokoll och av tidigare ändringar som de har ratificerat, godtagit eller godkänt.

Artikel 19 Uppsägning

1. En part kan säga upp detta protokoll genom ett skriftligt meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare. Uppsägningen träder i kraft ett år efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

2. En regional organisation för ekonomisk integration skall upphöra att vara part i detta protokoll när alla dess medlemsstater har upphört att vara parter i detsamma.

Artikel 20 Depositarie och språk

1. Förenta nationernas generalsekreterare är depositarie för detta protokoll.

2. Originalen till detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter

nish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

är lika giltiga, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekretärare.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Protocol.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade, därtill vederbörligen bemyndigade av sina respektive regeringar, undertecknat detta protokoll.

BILAGA 5

EU:s rambeslut om bekämpande av människohandel

Rådets rambeslut av den 19 juli 2002 om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA RAMBESLUT

med beaktande av Fördraget om Europeiska unionen, särskilt artikel 29, artikel 31 e och artikel 34.2 b i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande², och
av följande skäl:

(1) I rådets och kommissionens handlingsplan för att på bästa sätt genomföra bestämmelserna i Amsterdamfördraget om upprättande av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa³, i slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 och från Europeiska rådet i Santa Maria da Feira den 19 och 20 juni 2000, enligt förteckningen på resultattavlan, samt i Europaparlamentets resolution av den 19 maj 2000 om kommissionens meddelande om vidare åtgärder i kampen mot kvinnohandel nämns eller efterlyses lagstiftningsåtgärder mot människohandel, inklusive gemensamma definitioner, grunder för åtal och påföljder.

(2) Rådets gemensamma åtgärd 97/154/RIF av den 24 februari 1997 om åtgärder mot människohandel och sexuellt utnyttjande av barn⁴ bör följas upp med ytterligare lagstiftningsåtgärder som syftar till att komma till rätta med skillnaderna i rättsliga betraktelsesätt i medlemsstaterna och som bidrar till utveckling av ett effektivt samarbete mellan rättsvårdande myndigheter och organ för att bekämpa människohandel.

(3) Människohandel innebär en allvarlig kränkning av de grundläggande mänskliga rättigheterna och den mänskliga värdigheten och bedrivs med hänsynslösa metoder såsom övergrepp på och vilseledande av utsatta personer, liksom våld, hot, skuldsloveri och tvång.

(4) FN:s tilläggsprotokoll till konventionen om gränsöverskridande organiserad brottslighet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, är ett viktigt steg mot internationellt samarbete på detta område.

(5) Barn är mer sårbara och löper därför större risk att bli offer för människohandel.

¹ EGT C 62 E, 27.2.2001, s. 324.

² EGT C 35 E, 28.2.2002, s. 114.

³ EGT C 19, 23.1.1999, s. 1.

⁴ EGT L 63, 4.3. 1997, s. 2.

(6) Det viktiga arbete som utförs av internationella organisationer, särskilt FN, måste kompletteras med insatser av Europeiska unionen.

(7) För att komma tillrätta med det allvarliga brottet människohandel är det nödvändigt med både enskilda åtgärder i varje medlemsstat och en övergripande strategi, där definitionen av gemensamma brottsrekvisit i samtliga medlemsstaters straffrätt och effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder, ingår som en integrerad del. I enlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna inskränker sig detta rambeslut till det minimum som krävs för att målen skall uppnås och går inte utöver vad som är nödvändigt för det syftet.

(8) Det är nödvändigt att införa påföljder för gärningsmännen som är tillräckligt stränga för att människohandel skall omfattas av de instrument som redan har antagits i syfte att bekämpa organiserad brottslighet, såsom rådets gemensamma åtgärd 98/699/RIF av den 3 december 1998 om penningtvätt, identifiering, spårande, spärrande, beslag och förverkande av hjälpmedel och vinning av brott⁵ och rådets gemensamma åtgärd 98/733/RIF av den 21 december 1998 om att göra deltagande i en kriminell organisation i Europeiska unionens medlemsstater till ett brott⁶.

(9) Detta rambeslut bör bidra till att bekämpa och förhindra människohandel genom att komplettera de instrument som antagits av rådet på detta område, såsom rådets gemensamma åtgärd 96/700/RIF av den 29 november 1996 om upprättande av ett program för stöd och utbyte för personer ansvariga för att bekämpa människohandel och sexuellt utnyttjande av barn (STOP)⁷, rådets gemensamma åtgärd 96/748/RIF av den 16 december 1996 om utvidgning av det uppdrag Europols narkotikaenhet erhö⁸, Europaparlamentets och rådets beslut nr 293/2000/EG av den 24 januari 2000 om att anta ett program för gemenskapens insatser (Daphne-programmet) (2000–2003) för förebyggande åtgärder i kampen mot våld mot barn, ungdomar och kvinnor⁹, rådets gemensamma åtgärd 98/428/RIF av den 29 juni 1998 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk¹⁰, rådets gemensamma åtgärd 96/277/RIF av den 22 april 1996 om en ordning för utbyte av sambandspersoner för att förbättra det rättsliga samarbetet mellan Europeiska unionens medlemsstater¹¹ och rådets gemensamma åtgärd 98/427/RIF av den 29 juni 1998 om goda rutiner vid inbördes rättshjälp i brottmål¹².

(10) Rådets gemensamma åtgärd 97/154/RIF bör därför upphöra att gälla såvitt avser människohandel.

⁵ EGT L 333, 9.12.1998, s. 1. Gemensamma åtgärden senast ändrad genom beslut 2001/500/RIF (EGT L 182, 5.7.2001, s. 1).

⁶ EGT L 351, 29.12.1998, s. 1.

⁷ EGT L 322, 12.12.1996, s. 7.

⁸ EGT L 342, 31.12.1996, s. 4.

⁹ EGT L 34, 9.2.2000, s. 1.

¹⁰ EGT L 191, 7.7.1998, s. 4.

¹¹ EGT L 105, 27.4.1996, s. 1.

¹² EGT L 191, 7.7.1998, s. 1.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE

Artikel 1

Brott som avser människohandel för arbetskraftsexploatering eller sexuell exploatering

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga följande handlingar:

Rekrytering, transport, överföring, hysande, senare mottagande av en person, inbegripet utbyte eller överföring av kontroll över denna person, om

a) tvång, våld eller hot, inklusive bortförande, brukas, eller

b) svikligt förfarande eller bedrägeri brukas, eller

c) maktmissbruk eller utnyttjande av en utsatt belägenhet förekommer, som är av sådan art att personen inte har något annat verkligt eller godtagbart val än att ge efter för det missbruk eller utnyttjande som utövas, eller

d) betalning eller förmåner ges eller tas emot för att erhålla medgivande från en person som har kontroll över en annan person i syfte att exploatera den personens arbetskraft eller tjänster, inbegripet åtminstone tvångsarbete eller obligatoriska tjänster, slaveri eller sådana förhållanden som kan liknas vid slaveri eller trälldom, eller i syfte att exploatera honom eller henne i prostitution eller andra former av sexuell exploatering, inbegripet i pornografi.

2. Samtycke av den som är offer för människohandel till den avsedda eller faktiska exploateringen skall sakna betydelse, om något av de medel som anges i punkt 1 har använts.

3. När en handling som anges i punkt 1 rör ett barn skall det vara ett straffbart människohandelsbrott, även om inte några av de medel som anges i punkt 1 har använts.

4. I detta rambeslut avses med barn en person som är yngre än 18 år.

Artikel 2

Anstiftan, medhjälp, främjande och försök

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga anstiftan, medhjälp, främjande och försök att begå de brott som anges i artikel 1.

Artikel 3

Påföljder

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de brott som anges i artiklarna 1 och 2 skall beläggas med effektiva, proportionerliga och avskräckande straffrättsliga påföljder som kan medföra utlämning.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att de brott som anges i artikel 1 skall beläggas med maximistraff på minst åtta års fängelse, om brotten har begåtts under någon av följande omständigheter:

a) Brottet har inneburit att brottsoffrets liv har satts på spel genom uppsåt eller grov oaktsamhet.

b) Brottet har begåtts mot ett offer som var särskilt utsatt. Ett brottsoffer skall anses ha varit särskilt utsatt åtminstone i fall då offret var under den sexuella självbestämmandeåldern enligt den nationella lagstiftningen och om brottet har begåtts i syfte att exploatera honom eller henne i prostitution eller andra former av sexuell exploatering, inbegripet pornografi.

c) Brottet har begåtts med användande av grovt våld eller orsakat brottsoffret särskilt allvarlig skada.

d) Brottet har begåtts inom ramen för en kriminell organisation enligt gemensam åtgärd 98/733/RIF, bortsett från den påföljdsnivå som däri anges.

Artikel 4

Juridiska personers ansvar

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att juridiska personer skall kunna hållas ansvariga för brott som avses i artiklarna 1 och 2 och som begås till förmån för dessa juridiska personer av någon person som agerar antingen enskilt eller som en del av den juridiska personens organisation och har en ledande ställning inom den juridiska personens organisation, grundad på

a) befogenhet att företräda den juridiska personen, eller

b) befogenhet att fatta beslut på den juridiska personens vägnar, eller

c) befogenhet att utöva kontroll inom den juridiska personen.

2. Utöver vad som redan angivits i punkt 1 skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att juridiska personer skall kunna hållas ansvariga när brister i övervakning eller kontroll som skall utföras av en sådan person som avses i punkt 1 har gjort det möjligt för en

person som är underställd den juridiska personen att till förmån för denna juridiska person begå ett brott som anges i artiklarna 1 och 2.

3. Den juridiska personens ansvar enligt punkterna 1 och 2 skall inte utesluta lagföring av fysiska personer som är gärningsmän, anstiftare eller medhjälpare till de brott som avses i artiklarna 1 och 2.

4. I detta rambeslut avses med juridisk person varje enhet som har denna ställning enligt tillämplig lagstiftning, med undantag av stater eller andra offentliga organ vid utövandet av de befogenheter som de har i egenskap av statsmakter samt internationella offentliga organisationer.

Artikel 5

Påföljder för juridiska personer

Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att en juridisk person som är ansvarig i enlighet med artikel 4 skall kunna bli föremål för effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder, som innefattar bötesstraff eller administrativa avgifter och som får innefatta andra påföljder, såsom

- a) fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd,
- b) tillfälligt eller permanent näringsförbud,
- c) rättslig övervakning,
- d) rättsligt beslut om upplösning av verksamheten,
- e) tillfällig eller permanent stängning av inrättningar som har använts för att begå brottet.

Artikel 6

Behörighet och lagföring

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet beträffande ett brott som avses i artiklarna 1 och 2 när

- a) brottet har begåtts helt eller delvis inom medlemsstatens territorium, eller
- b) gärningsmannen är medborgare i medlemsstaten, eller
- c) brotten har begåtts till förmån för en juridisk person som är etablerad inom medlemsstatens territorium.

2. En medlemsstat får besluta att den inte kommer att tillämpa eller endast i särskilda fall eller under särskilda omständigheter kommer att till-

lämpa bestämmelserna om behörighet i punkt 1 b och c när brottet har begåtts utanför dess territorium.

3. En medlemsstat som enligt sin lagstiftning inte utlämnar sina egna medborgare skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att fastställa sin behörighet över och i lämpliga fall lagföra de brott som anges i artiklarna 1 och 2 som har begåtts av dess egna medborgare utanför dess territorium.

4. Medlemsstater som beslutar att tillämpa bestämmelserna i punkt 2 skall underrätta rådets generalsekretariat och kommissionen om detta, i lämpliga fall med uppgift om i vilka särskilda fall eller under vilka särskilda omständigheter som beslutet gäller.

Artikel 7

Skydd av och stöd till brottsoffer

1. Medlemsstaterna skall fastställa att utredning eller lagföring av brott som omfattas av detta rambeslut inte skall vara beroende av ett brottsoffers anmälan eller anklagelse, åtminstone i fall där artikel 6.1 a är tillämplig.

2. Barn som blir offer för ett brott som anges i artikel 1 bör anses som särskilt utsatta brottsoffer enligt artiklarna 2.2, 8.4 och 14.1 i rådets rambeslut 2001/220/RIF av den 15 mars 2001 om brottsoffrets ställning i straffrättsliga förfaranden¹³.

3. Om offret är ett barn skall varje medlemsstat vidta möjliga åtgärder för att garantera barnets familj lämpligt stöd. Särskilt skall varje medlemsstat, där det är lämpligt och möjligt, tillämpa artikel 4 i rambeslut 2001/220/RIF på den familj som det hänvisas till.

Artikel 8

Territoriell räckvidd

Detta rambeslut skall tillämpas på Gibraltar.

Artikel 9

Tillämpning av gemensam åtgärd 97/154/RIF

Gemensam åtgärd 97/154/RIF skall upphöra att gälla såvitt avser människohandel.

¹³ EGT L 82, 22.3.2001, s. 1.

Artikel 10

Genomförande

1. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta rambeslut före den 1 augusti 2004.

2. Medlemsstaterna skall senast den dag som anges i punkt 1 till rådets generalsekretariat och till kommissionen överlämna texten till de bestämmelser genom vilka skyldigheterna enligt detta rambeslut införlivas med deras nationella lagstiftning. På grundval av en rapport upprättad med hjälp av denna information och en skriftlig rapport från kommissionen, skall rådet före den 1 augusti 2005 bedöma i vilken utsträckning medlemsstaterna har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa detta rambeslut.

Artikel 11

Ikraftträdande

Detta rambeslut träder i kraft samma dag som det offentliggörs i Officiella tidningen.

Utfärdat i Bryssel den 19 juli 2002.

På rådets vägnar

T. Pedersen

Ordförande